

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav českých dějin

Historie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pytláctví na jihu Čech v 18. století

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav českých dějin

Historie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Vilhelmová

Pytláctví na jihu Čech v 18. století

Poaching in the south of Bohemia in the 18. century

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce

Prof. PhDr. Jaroslav Čechura DrSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 15. 12. 2015

Tereza Vilhemová

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mému vedoucímu práce panu profesorovi Čechurovi za odborné vedení mé bakalářské práce, jeho cenné rady, věnovaný čas a vstřícnost.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou historických textů a související odborné literatury na téma pytláctví v 18. století na jihu Čech. Hledá odpovědi na otázku, jaké byly důvody a okolnosti související s pytláctvím. Zaměřuje se na jednotlivé pytláky, zkoumání jejich životů a případných trestů za jejich přečiny. Rozebírá zákoníky a právní nařízení související s pytláctvím. Stručně informuje o technikách lovu zvěře a pytláčení.

Klíčové pojmy

Jižní Čechy, les, lovecké zbraně, lov zvěře, myslivec, pytlák, pytláčení, trest, výslech, zákony, zemské zákoníky.

Abstract

This Bachelor thesis deals with analysis of historical texts and connecting scholarly literature with topic of poaching in 18. century on the south of Bohemia. It looks for answers to the questions: Why people were poaching and how? It deals with individual poachers, studying of their lives and punishments of their offences. It analyses of statute-book and law orders be connecting with poaching. It provides brief of the wals of hunting and poaching.

Key words

Codes of law, interrogation, hunting of wild animals, hunting weapon, huntsman, laws, poacher, poaching, punishment, South Bohemia, wood.

Obsah

Úvod.....	8
1. Pytláctví v českých zákonech a nařízeních.....	12
1.1 Vladislavské zřízení zemské	12
1.2 Patent krále Matyáše II	16
1.3 Myslivecké řády v 17. a 18. století.....	17
1.4 Myslivecké řády a patenty císaře Karla VI.....	18
1.5 Myslivecký řád císařovny Marie Terezie.....	19
1.6 Prvorepublikový honební zákon.....	22
2. Rybářství a právo.....	23
3. Krádeže medu a včel.....	24
4. Pytláci	26
4.1 Nevinné zastřelení zajíce - příběh první.....	26
4.2 Podezřelý pivovarník - příběh druhý.....	27
4.3 Krádež divočáka na knížecím panství - příběh třetí.....	27
4.4 Příběh pytláka Víta Popeláře.....	29
4.5 Příběh pytláka Martina Rayttingera.....	34
5. Techniky lovu, pytlácké způsoby a zbraně.....	47
6. Závěr.....	50
7. Seznam použité české literatury a pramenů	52
8. Seznam obrazových příloh.....	Chyba! Záložka není definována.
9. Obrazové přílohy.....	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Během 16. – 18. století byla kriminalita v našich zemích na vzestupu, to dosvědčují četné prameny, jako jsou například kroniky nebo trestněprávní písemnosti. Mezi trestnými činy tehdy vedla majetková delikvence, která tvořila téměř polovinu trestní agendy. Neustále se zpříšňující zákony přivedly mezi zloděje, loupežníky a pytláky řady chudých městských a venkovských obyvatel, ale také mnoho šlechticů, kteří neuměli jiným způsobem řešit zhoršení své životní situace, a tímto nezákonným počínáním se snažili přilepšit si ve svém nelehkém žití. Dále nesmíme zapomenout rovněž na lidi žijící na okraji společnosti, kteří se živili pouze lupem. Ke zlepšení situace, na rozdíl od různých represivních opatření, přispěla až v polovině 18. století řada teriziánských reforem a sociálně ekonomických proměn našich zemích.

V té době existovaly na našem území velké lesní komplexy, zvláště na komorních statcích, přičemž lesy patřily zejména vrchnosti. V západočeském a východočeském pohraničí existovaly montánní lesy, o které pečovala také komora a sloužily k zásobování dřívím důlních podniků.

V lesním hospodářství měla přední postavení myslivost, vždyť i vznik a výběr komorních lesů motivovaly požadavky císařské honitby. Těžba dřeva byla až na druhém místě. Instrukce pro lesníky obsahovaly většinou jen ochranu porostů před neúměrnou těžbou a vytváření podmínek pro přirozenou obnovu lesa, neboť vycházely z tradičního chápání lesa jako životního prostředí pro zvěř. Nedostatek dřeva se plně projevil na sklonku 17. a v první polovině 18. století. V této době došlo k oživení hornictví, rozvíjelo se sklářství a železářství, což přirozeně s sebou přinášelo větší spotřebu dřeva. Jeho nedostatek vedl nejen k prosazení zásad těžby, umělé obnově lesů, ale také omezení stavu zvěře.

Lov zvěře byl určen pouze pro majitele lesa, vždycky se ale našlo dost šlechticů, měšťanů i poddaných, kteří vášeň pro lov nedokázali potlačit, nebo - především u nižších společenských vrstev společnosti - se snažili touto cestou o hmotné přilepšení. Milovníci zvěřiny za ni dobře platili. Příslušníci stavů i poddaní drželi stříelné zbraně a omezení nebo zákazy, které právo ukládalo, nebyly příliš respektovány. Proto byly stříelné zbraně zaznamenány i v inventáři některých selských usedlostí.

V mé práci, orientované na pytláky a pytláčení, bych se ráda zaměřila na některé pytlácké příběhy z archivů v Jižních Čechách, na samotné pytláky a jejich životy, a také jak pytláčili, jestli jim někdo pomáhal, či pytláčili raději sami, beze svědků. Chci také odpovědět na otázku, proč někteří lidé pytláčili. Bylo jejich motivací hmotné přilepšení, velká chudoba nebo prostě jen vášeň pro lov, touha po dobrodružství a adrenalinu? Informace jsem čerpala především z archivů a svou práci jsem doplnila rovněž o poznatky z novodobých prací. Sledovala jsem také přečiny v oblasti rybolovu a krádeže včelstev, neboť v tomto období byly i tyto přestupky brány jako krádeže zvěře, tedy pytláctví.

Lesní hospodářství se vyvíjelo včetně organizace jeho správy. Na komorních panstvích stál v jejím čele od roku 1555 nejvyšší lovčí – jägermaister, někdy i vrchní myslivec nebo lesmistr. O této funkci máme z 16. století dvě instrukce, a to pro Dětřicha Schwendiho z roku 1568 a Jana z Vřesovic z roku 1599. Stojí v nich, že „nejvyšší lovčí má k fišmistrům, forštům, lovčím a pacholkům, kteříž plátna spravují, nicméně voborníkům, holotům, pastevcům, lesním hajným a jiným osobám, kteříž k lovu a forštu náležejí, kteréž nyní jmíti anebo se též svrchu psané osoby při ouřadech a službách svých chovají, jakou pilnost k nim přikládají, a vedle toho je k tomu jmíti a přidržovati, aby jeden každý z nich též služby své dle nejvyšší možnosti pilně si hleděl“.¹ Z obsahu instrukcí vidíme, že nejen bděl nad myslivostí, nýbrž i nad mysliveckým inventářem a odpovídal za to, aby vše, co myslivost dala, bylo řádně proučtováno.

Lovčí úřad nebyl malý, byli jím pověřováni lidé urození. Ovšem vždy a na všech statcích nebyli lovčí, někdy správa lesů a myslivosti připadla purkrabím a hejtmanům. Druhou instancí, o níž mluví doklady, jsou myslivci. Jestliže lovčímu patřila v oboru myslivosti a lesnictví, které bylo tehdy myslivosti podřízeno, vedoucí úloha, pak myslivci byli orgány výkonnými. Tato funkce nebyla jednoduchá, vztahovala se i na lesnictví², mnohdy jim podléhalo i rybníkářství. Myslivectví bylo povoláním, ale zdá se, že někteří myslivci neměli pevné služby, svoji práci vykonávali příležitostně jako například na sezónu najatí zaměstnanci. Myslivci pochopitelně potřebovali pro svoji službu zbraně, ovšem k jejich nošení a používání je neopravňovalo jen jejich

---

¹ Jindřich FRANCEK, *Velké dějiny zemí koruny české. Zločinnost a bezpráví*, Praha 2011, s. 135

² Zjišťování stavu dřevin, ochrana stromů před škůdci, na rozdíl od myslivce, který pečuje především o zvěř.

povolání, ale již tehdy k němu potřebovali zvláštní písemné povolení. Hmotné zabezpečení tehdejšího personálu, bylo různé. Z některých dokladů lze usuzovat, že se těmto lidem dařilo až příliš dobře, např. na korunních panstvích, jindy se jejich požitky omezovaly jen na deputát³ a zástřelné⁴. V celé této záležitosti nebylo v oněch dobách jednotnosti a vše, jak se zdá, záviselo na libovůli vrchnosti. Dalším, kdo se staral o lesy, byl polesný, jeho povinnosti jsou téměř stejné s těmi, které měl myslivec. Rovněž pojem fortknecht je častý. Jeho činnost je také líčena stejně jako činnost myslivců, ač je jisté, že jejich služba byla nižší výkonnou složkou tehdejší lesní a myslivecké ochranné služby. Lovčí personál byl brán pod přísahu. Specializovaná byla myslivecká služba v oborách a bažantnicích, kde byl personál někdy nazýván myslivci, jindy oborníky nebo bažantníky.

Takřka dvorskou službou byla služba sokolníků, sokolčích neboli sokolářů, kteří se svými svěřenci bydleli při zámcích. Byl to personál, který cvičil a ošetřoval dravce používané k sokolnictví⁵. Jejich vedoucím býval nejvyšší nad sokoly – falkmistr, což byl už vysoký úřad, který zpravidla vykonávala šlechtická osoba⁶.

Les byl pro člověka od neolitu do konce středověku územím, které rozšiřovalo a doplňovalo jeho pole, ale také místem, kde prožíval přirozený strach. Les zpočátku středověku znamenal především lovný revír, proto se příslušníci druhé kategorie trojího lidu – válečníci, bellatores, lidé fyzické síly, pokoušeli přivlastnit si les a učinit z něj vlastní lovecké území. Dělili se o něj ale s příslušníky první skupiny – oratores, s těmi, kteří se modlí, ti les přetvořili v pustinu pro své poustevníky, a dále s příslušníky třetí kategorie – laboratores, těmi, co pracují, kteří v lese sbírali lesní plody, med a žaludy pro prasata, klučením lesů a výrobou uhlí si vytvořili z lesa další území své hospodářské činnosti.

Les byl nejen pomezním územím, nejen útočištěm pohanských kultů, poustevníků, poražených i marginalizovaných lidí, jako byli poddaní na útěku, vrazi, dobrodruzi a loupežníci, ale byl také důležitým zdrojem zvěře a lesních plodů a medu,

---

³ Odměna v naturáliích

⁴ Odměna za zabítí

⁵ Byly používány hlavně sokoly stěhovavý, bílí islandští sokoly, ale také jestřáby. Oblíbení byly čeští sokoly, kteří se chytaly například na Řípu, ty pak putovaly až do Itálie nebo na španělský dvůr. Obliba sokolnictví poklesla až v 18. století, když se zdokonalily střelné zbraně. <http://seiferos.cz/zajimavosti-o-dravcich,historie-sokolnictvi.html>

⁶ V 16. století na císařských statcích měl falkmistr měsíční plat 40 zlatých, k tomu dostával 5 zlatých na pachole, 10 zlatých na koně, 6 zlatých na psa. Tamtéž.

ale také místem pro dřevařskou, sklářskou a hutnickou výrobu nebo pastvištěm pro domácí zvířectvo, zejména vepře. Již od dob Velké Moravy byl les výrazně redukován, přesto ještě na začátku středověku les pokrýval mnohem větší území než dnes a byl mnohem méně prosvětlen mýtinami. Bylo to místo nehostinné a mnohdy neprostupné. Les byl pro prosté lidi nejzazším pomezím, kde se člověk může setkat s lidmi z okraje společnosti, ale také různými lesními strašidly včetně divého muže. Příznivé klima vedlo k osidlování i oblastí výše položených, les byl také mýcen na úkor vinohradů. K redukování lesů docházelo až do 18. století, a až v tomto období se začal měnit způsob hospodaření, stát si začíná být vědom úbytku dřeva. Začíná se také objevovat odborná literatura o lesním hospodaření, ta je zaměřena především na pravidla těžby dřeva.

1. Pytláctví v českých zákonech a nařízeních

Lovení zvěře na cizích pozemcích – „v ciziem“ neboli pytláctví, bylo odedávna považováno za krádež. Jako krádež označuje porušení práva myslivosti již kniha rožmberská ze 14. století. Právo myslivosti bylo nedílnou součástí vlastnických práv majitele pozemku. To samé samozřejmě platilo i o lesích královských, kde uplatňoval vlastnická práva panovník. Ještě v průběhu 15. století neexistovala jednotná právní úprava a právo myslivosti se řídilo zvykovým právem a usnesením sněmu. Sněmovní usnesení z 2. poloviny 15. století v oblasti myslivosti se zabývala především zákazy lovu poddanými, pokud to ovšem nečinili z rozkazu a k prospěchu pána⁷. Ve sněmovních usneseních také můžeme nalézt sankce proti pachatelům. Zemský sněm v roce 1498 stanovil: „*Item s ručnicemi a s kušemi ani jedni druhým po lesích nechodili po myslivosti sedlští ani měšťští lidé a jest-liže by kdo kterého nelezl, aby jej vzal a vsadil a všecko jemu pobral a k tomu z něho vzal 5 kop grošů českých.*“⁸ Podobně znějí i usnesení moravských sněmů z let 1516 a 1518, ty také žádají, aby tehdy, když si kvůli myslivosti panstvo navzájem zapovídá pozemky, byly ze záповědi vyňaty stezky a chodníky. A podobná usnesení vydaly i brněnské sněmy roku 1549, 1578, 1589, atd.

Teprve během 16. století docházelo k podrobnější právní úpravě lovu zvěře a k právní úpravě různých forem myslivosti⁹. Jak už to tak bývá, zákazy se často porušovaly. Například myslivec pana Albrechta Slavaty¹⁰ vypověděl v roce 1592 před městským pardubickým právem, že poté, co ho jeho pán propustil ze služby, prý nic jiného nedělal „*než vazby a tenata tvrdil a opravoval*“.¹¹

1.1 Vladislavské zřízení zemské

Za první větší státní úpravu myslivosti můžeme považovat Vladislavské zřízení zemské¹² z přelomu 15. a 16. století. To vycházelo z mnoha do té doby platných sněmovních usnesení, upravující právo myslivosti a upravující také postih deliktu

---

⁷ Opakovaně v letech 1472, 1474 a 1479

⁸ Karolina ADAMOVÁ, Jiří ŠOUŠA, *Pytláctví ve starém českém právu. In: Myslivecký kalendář 1989.* Praha 1988, s. 76

⁹ Např. kladení tenat a lapání do ok

¹⁰ Albrecht Slavata z Chlumu a Košumberka

¹¹ Tamtéž, s. 76

¹² Vydané roku 1500 českým králem Vladislavem Jagelonským; jedná se o první kodifikaci zemského práva Českého království.

pytláctví. Právní úprava ve Vladislavském zřízení zemském rozlišuje, jestli pachatel pytláctví byl svobodný nebo poddaný. Úprava se týká všech vrstev společnosti. Svobodní pytláci byli postihováni v případě, že lovili na cizím pozemku bez souhlasu majitele, pokutou. Pokuta činila 3 kopy grošů českých a náhrada škody 10 kop grošů českých. Pokud lovili na cizím pozemku navzdory výslovnému zákazu vlastníka, hrozila jim pokuta 50 kop grošů českých. I přes tuto vysokou sumu stále svobodní pytláčili a dochovalo se mnoho žalob majitelů pozemků proti těm, kteří na cizích gruntech „jezdili po myslivosti“.

Loveckému zážitku na cizím ale neodolali také mnozí šlechtici, kteří se tím dostávali do sporů se svými sousedy. Roku 1520 píše Vilém z Pernštejna¹³ Hynku Hostovskému: „*Honíš mi o těchto časách netoliko s chrty, ale i s tenaty, vodíc k tomu a to pana Šárovce, a kohož se tobě zdá. V pravdě nerad bych zaumysla žádného žádnému protivenství okazoval, ale když nemůžeš jinak býti, má vina není; neb se škrábatí nedám, nerci tobě, ale nikomu jinačejšímu, než si ty.*“¹⁴

Sedláci nesměli při lovu používat ručnice, kuše, tenata a jámy. Mohli pouze chytat ptáky do sítí, na lep¹⁵ nebo do sklopců¹⁶, a to pouze v případě, že měli souhlas vrchnosti. Pokud by to porušili, hrozil jim Vladislavský zemský zákoník týdnem vězení ve věži, peněžitým trestem ve výši jedné kopy grošů českých a samozřejmě zabavením nejen toho, co upytláčili, ale také zbraní a návnad.

Přečin pytláctví posuzovaly zemské soudy¹⁷, komorní soud¹⁸, městské soudy, pozemkově vrchnostenské soudy a královští hejtmáni. Rozhodující pro to, ke kterému soudu delikt přísluší, bylo, zda pachatel, případně poškozený, byl šlechtic, měšťan nebo poddaný. Důležité bylo i to, zda šlo o grunty královské nebo ostatní. Povinností hejtmánů bylo poskytovat lesnímu a lovčímu personálu pomoc při stíhání těch, kdo byli přistiženi při pytláctví, ať byli jakéhokoli stavu. Osoby vyšších stavů měly být

---

¹³ Vilém z Pernštejna a na Helfštejně (1436- 1521) byl jedním z nejvýznamnějších magnátů a politiků konce 15. a počátkem 16. století. Zastával řadu úřadů, například byl zemským hejtmánem. Vratislav VANIÍČEK, Petr ČORNEJ, *Dějiny země koruny české I.* Praha 2003, s. 134.

¹⁴ Karolina ADAMOVÁ, Jiří ŠOUŠA, *Pytláctví ve starém českém právu. In: Myslivecký kalendář 1989.* Praha 1988, s. 76

¹⁵ Na vodorovné prkénko se natřel lep, na to se nasypala návnada. Poté, co pták přiletěl, přichytil se k němu většinou za pérka na letkách.

¹⁶ Pasti na zvěř

¹⁷ Stavovská instituce, soud šlechty

¹⁸ Centrální soud pro všechny země Koruny české, zasedal v královské komoře, což mu dalo název.

nejvyšším lovčím nebo hejtmany pohnání před soud, osoby městské před purkmistra¹⁹ a konšely²⁰, sedláci pak byli souzeni a trestáni přímo na velkostatku. Myslivecký personál měl mít své špehy i ve městech, kde by mu zjišťovali všechny ty, kteří prodávají zvěřinu nebo kůže z nezákonně ulovené zvěře, aby mohli být předáni k potrestání.

V souvislosti s pytláctvím je nutné se zmínit o zákazech nosit a používat střelnou zbraň. Nejprve bylo zakázáno sedlákům užívat střelnou zbraň v lesích při lovu, a to usnesením českého zemského sněmu z roku 1489 a pak Vladislavským zřízením zemským. Tento zákoník zakazoval používání ručnic při lovu, ale neurčoval při nedodržování tohoto zákazu trest. A tím se nezabývala ani další zemská zřízení. Soudy ukládaly za lov na cizím pozemku s ručnicí pokutu 100 grošů českých, což byla pokuta jindy vymáhaná od příslušníků stavů za porušení práva myslivosti na královských pozemcích. Poté se objevila snaha rozšířit zákaz užívání ručnic při lovu na veřejné užívání ručnic vůbec.

V dřívějších dobách, bylo právem nosit zbraň a používat ji. Později v tom byli omezováni nejen poddaní, nýbrž i příslušníci stavů pro veřejný pořádek a bezpečnost. Avšak smlouvou Svatováclavskou²¹ bylo přísně zakázáno se ukazovat s ručnicemi²². Tyto zápovědi byly později změněny v ten smysl, že zákaz platil jen pro obecný lid selský a nižší městské třídy, nikoli však pro stavy, případně jejich čeled'. Při projednávání zákazu nosit zbraň poddanými bylo vyloženo, proč poddaní nesmí nosit zbraň. Pokud prý mohl s ručnicemi volně chodit lid, kryli se za touto jeho svobodou i zemští škůdcové.²³ Usnesení českého zemského sněmu z roku 1524 charakterizovalo ručnice jako „... zbraň velmi ukrutnou a tak nekřesťanskou i nemůžnou více ke zlému, než k dobrému“.²⁴ Poddaný ale mohl nosit ručnice pouze, pokud dostal souhlas svého pána; potom ale za něho pán i odpovídal. Pokud ale překročil zákon bez pánova vědomí, mohl se pán rozhodnout, jestli pokutu

---

¹⁹ Původně předseda městské rady, od 13. století starosta

²⁰ Přísežní členové městské rady, od 13. století starosta

²¹ Smlouva uzavřená mezi šlechtou a královskými městy roku 1517. Šlechta přiznala městům právo třetího hlasu na zemském sněmu, města na oplátku šlechtě přislíbila nějaké hospodářské výhody, např. právo várečné. Smlouva také upravovala osobní příslušnost zemských a městských soudů.

²² Puškami

²³ Lid však choval doma zbraně jako válečnou potřebu. Ozbrojený lid ale nepoužíval zbraně jen ve válce, nýbrž v nejednom případě v odboji proti utlačovatelům a téměř stále i k pytláčení. Omezovaly-li tedy zemské sněmy nošení ručnic, zabíjely dvě mouchy jednou ranou. Ztěžovaly lidu pytláčení a znesnadňovaly mu i ozbrojené srocování.

²⁴ Jindřich FRANCEK, *Dějiny loupežnictva*, Praha 2002, s. 69

za poddaného zaplatit, nebo ho vydat tomu, kdo ho z přestupku obvinil. Pokuta za poddaného byla 10 kop grošů českých, což byl desetinásobek toho, co zaplatil příslušník stavů, dopustil-li se přestupku zákazu nošení ručnic na veřejnosti. Zákaz nošení ručnic však nebylo třeba dodržovat v případě osobní ochrany. Příslušníci stavů mohli držet střelné zbraně, ale měšťané, ti mohli střelnou zbraň také vlastnit i nosit, ale pouze pokud se vyskytovali mimo hranice města a museli s sebou mít tzv. fedrovní list na ručnice.²⁵ Sedláci střelné zbraně vlastnit nesměli, s výjimkou, kdy jim jejich pán vystavil list dokládající, že zbraň užívají k pronásledování zločinců.

Další zemské zákoníky z let 1530, 1549 a 1564 přinesly do starší právní úpravy některá zpřesnění, změny a doplňky. Bylo to poprvé, kdy sedláci například mohli být za porušení zákazu lovu na královských statcích i tělesně potrestáni. Zákaz období lovu, který dosud dle Vladislavského zřízení závisel na vůli vlastníka pozemku, se nově stává obecným v období od Květné neděle²⁶ do sv. Jiljí,²⁷ tedy v době vegetace. Zemské zřízení z roku 1564 zpřísnilo tresty proti poddaným, nařídilo, že kdyby poddaný namířil nebo stiskl zbraň proti osobě z vyššího stavu, bude potrestán na hrdle. Avšak dopustil-li se tohoto činu příslušník stavů proti obyčejnému smrtelníku, zaplatil by pouze pokutu 50 kop grošů českých, a pakliže by tak učinil obecný člověk proti sobě podobnému, dokonce jen 20 kop grošů českých.

Tresty za pytláctví se v průběhu 16. století postupně přistřežovaly. Podle usnesení sněmu z roku 1585 může již být krádež zvěře trestána na hrdle. Postupné zpříšňování trestů svědčí o tom, že příslušná nařízení o výkonu práva myslivosti nebyla v praxi zřejmě příliš účinná. A pytláctví se dále rozmáhalo, a nejen to, bylo také velmi obtížné ho dokázat. Pokud byl pytlák přistižen při činu, následovala pravděpodobně mnohem častěji svépomoc před podáním žaloby. Například roku 1588 rožmberský myslivec Petřík přistiženého pytláka Matyáše Kubištu ze Záboří tak tloukl, až o něj rozbil dvě ručnice a pytlák zůstal na místě ležet mrtev.²⁸ V případě dopadení pytláka poddanského stavu, záleželo mnohem více na vrchnosti než na příslušných zemských ustanoveních

---

²⁵ Obdoba zbrojního průkazu

²⁶ 15.3. do 18.4. -podle data velikonoce

²⁷ 1. září

²⁸ Karolina ADAMOVÁ, Jiří ŠOUŠA, *Pytláctví ve starém českém právu. In: Myslivecký kalendář 1989.* Praha 1988, s. 78

zemského zřízení. Pokud pán či pověřený úředník uplatňovali přísné tresty ve snaze zastrašit, jako byl např. Jakub Krčín z Jelčan²⁹, postihl poddaného hrdelní trest.

1.2 Patent krále Matyáše II

V patentu krále Matyáše II.³⁰ o zákazu lovu zvěře na královstvích a jiných panstvích z 6. června roku 1611 panovník vzkazuje všem pánům, rytířům a vladykům³¹, Pražanům, ale i obyvatelům ostatních měst, ale také poddaným všech států země české, že ačkoliv určitě všichni vědí, že lovení zvěře na cizím je zakázáno, tak ten, kdo se pytláčení dopustí, dostane pokutu 100 kop grošů českých.

Delikt pytláctví byl také upraven po Bílé hoře³² v Obnoveném zřízení zemském³³. Tato úprava nepřinesla nic nového, v podstatě vycházela ze starších zemských zřízení. Pokud by někdo provozoval myslivost na královských pozemcích, hejtman má provinilce hned odeslat před menší zemský soud. Provinilci hrozí pokuta 25 kop grošů českých, z nichž má zaplatit polovinu do královské pokladnice a polovinu tomu, kdo pytláka přistihl a usvědčil. Podobně se mají chovat i zástupci stavů. Pokud by pán poslal svého služebníka, aby pytláčil na cizích pozemcích, má majitel pozemku právo požadovat, aby mu byl přistížený služebník vydán. Pokud vydán nebude, má postižený právo žádat pokutu po pánovi pytláčího služebníka. Pokud pán přistihne svého poddaného, že pytláčí na jeho pozemcích, má právo ho potrestat podle povahy přečinění. Pokuta se nemá vztahovat pouze na toho, kdo při honu s chrty nebo jestřáby na vlastních pozemcích nedopatřením na cizí pozemek zajel. Pokud panstvo bude zvěř honit nebo na ní líčit na cizím, hrozí mu pokuta 100 kop grošů českých. K tomu bude muset pánovi gruntu vydat veškerá tenata a dokonce lidi, kteří mu pomáhali a nejsou stavu rytířského, může je vzít i k sobě do závazku, dokud každý nesloží 10 kop grošů

---

²⁹ 1535-1604; regent rožmberského panství. Zasloužil se o jeho hospodářský rozkvět, navázal na Štěpánka Netolického výstavbou rybníků na Třeboňsku. Vybudoval i největší rybník v Čechách, jež nazval po svých chleboďarcích Rožmberk. Vratislav VANIÍČEK, Petr ČORNEJ, *Dějiny země koruny české* I. Praha 2003, s. 238.

³⁰ 1557-1619. Byl synem Maxmiliána II. a Marie Španělské, mladší bratr císaře Rudolfa II. Od roku 1594 byl místodržitelem v Rakousku, v roce 1598 byl jmenován regentem v Sedmihradsku. Ve válce s Turky byl nejvyšším vojenským velitelem. V roce 1608 převzal vládu nad Rakouskem, Uhrami a Moravou. V roce 1611 se stal českým králem, v roce 1612 pak převzal po bratrově smrti císařskou korunu. Tamtéž. s. 229.

³¹ Nejnižší ze šlechtických stavů

³² Bitva na Bílé Hoře, 8. listopadu 1620; bitva zpečetila osud českého stavovského povstání a na dalších 300 let ovlivnila osud českých zemí.

³³ Pro Čechy z roku 1627

českých. Pokud někdo někoho navedl k pytláctví, a ten byl dopaden, pak návodce má dostat stejnou pokutu jako dopadený.

1.3 Myslivecké řády v 17. a 18. století

V průběhu 17. a 18. století bylo vydáno mnoho loveckých řádů a patentů o pytláctví. Na to pak navazují různé poddanské řády jednotlivých panství. Pokračující feudalismus převedl do rukou šlechty většinu práv, jež dříve náležela výhradně panovníkovi.³⁴ V právních normách té doby už můžeme najít i předpisy o tom, kdy kterou zvěř je možné lovit, a také instrukce týkající se chovu zvěře. Lesní pych je pak postihován mnohem přísněji než doposud. Často je za pytláctví vyřčen dokonce i trest smrti. Pokud byl pytlák potrestán vězením, musel při propuštění podepsat revers, kde musel slíbit, že pod ztrátou hrdla už nikdy pytláčit nebude. Dalšími tresty pak bylo vypálení cejchu a nucené práce, vypovězení ze země nebo odvod k vojsku. Zostření trestů za pytláctví nebylo v 17. a na počátku 18. století náhodné. Souviselo se zpřísněním právní úpravy poddanských poměrů.

Jako důsledek rozmáhajícího se pytláctví působil v 18. století vedle řádných soudů také *Judicium Delegatum Venaticum* – delegovaný soud pro záležitosti pytláctví, který byl v Praze zřízen na základě Loveckého řádu z roku 1713. Na začátku své činnosti byl součástí místodržitelství; samostatným soudem se stal teprve na základě patentu v roce 1726 a jako zvláštní soud ve věcech mysliveckých působil až do roku 1754. Hlavním úkolem tohoto soudu bylo soudit delikty pytláctví, a to nejen v honitbách královských ale i na panstvích vyšší šlechty.

Přes všechna podobná opatření se však pytláčení rozmáhalo tím víc, čím více se rozrůstala šlechtická myslivost. Je to ale i důsledek toho, že současně rostly i škody způsobené zvěří na chudičkých poddanských polích a vrcholila i síla selského útlaču, zejména v době panování Karla VI.³⁵ On sám o tom podává nejpádňější svědectví, když v již zmíněném mysliveckém řádu z 31. srpna roku 1713 píše, že je nutné kvůli krádežím zvěře střílnou zbraň k střelbě zapovědět. Proto od čtrnácti dnů, od tohoto data, všem sedlákům, mlynářům a vinařům, ale také svobodníkům, tam, kde jsou nějaké

---

³⁴ Výjimkou byly korunní statky propůjčené nebo zastavené, na nichž si panovník tato práva vyhradil.

³⁵ 1685-1740. Byl nejmladším synem císaře Leopolda I. a jeho manželky Eleonory Falcko-Neuburské, po smrti svého bratra Josefa I. (1711) se stal císařem svaté říše římské a jako Karel II. králem českým a arcivévodou rakouským, dále jako Karel III. králem uherským. Karlem VI. vymřela habsburská dynastie po meči. Vratislav VANIÍČEK, Petr ČORNEJ, *Dějiny země koruny české I.* Praha 2003, s. 273.

revíry zvěře nebo v jejich sousedstvu, byla zbraň odebrána. K zamezení zlodějny zvěře má být zvěř, která je na trhu prodávána, nebo se pokoutně k prodeji do jednotlivých domů přináší, zkontrolována, jestli pochází od vrchnosti nebo je přinesena zlodějem. Kdyby někdo vědomě kradenou zvěř koupil, a od vrchnosti usvědčen byl, má být potrestán tříměsíčním vězením a pokutou. Pokutou 20 kop míšeňských je také trestáno, pokud se někdo oblékne do zelené barvy s přivěšenou mysliveckou trubičkou, pokud to není myslivecký nebo lovčí personál. Pokud by neměl prostředky k zaplacení pokuty, potom následuje uvěznění po čtyři neděle.

1.4 Myslivecké řády a patenty císaře Karla VI

V mysliveckém řádu císaře Karla VI. z 15. února 1726 se dočteme, že vzhledem k tomu, že krádeže zvěře neubývá, rozhodl se císař ještě přiostržit patent z roku 1713. Pokud by někdo pytláčil na cizím, za každého upytlačeného jelena nebo laň dostane pokutu 400 kop grošů míšeňských, za každou upytlačenou černou zvěř je pokuta 200 kop grošů míšeňských a za srnu 50 kop grošů míšeňských. Pokud by provinilec byl osobou urozenou, která je bez prostředků, musí být tento urozený provinilec, (aby pokuta mohla být zaplacena), arestován při prvním přechínu na tři neděle, při druhém přechínu už na šest neděl. Opět se zakazuje nošení zbraní selskému lidu, mlynářům a vinařům, zvláště pak svobodníkům³⁶, kteří myslivecké právo nemají. Pokud u některého tohoto lidu bude zbraň nalezena, bude mu nejen odňata, ale do vězení jako pytlák bude vzat, i když by se tohoto přechínu nedopustil. Patent z roku 1726 také ustanovuje, aby pytláčící tuláci byli trestáni vypálením písmen WR a vypovězením ze země; domácí pytláci měli být potrestáni vypálením písmene W a nucenou prací. Osedlým lidem, pokud byli přistiženi při pytláctví, se nevypalovalo nic, byli dáváni na nucené práce. Při opětném dopadení stáli v trhové dny s parohy na pranýři. Ostatní pytláci dostali nejméně tříletý pobyt na galejích. Za třetí přechín v tomto směru bylo určeno 12 let nucených prací a pro tuláky ztráta hrdla.

V dalším svém patentu z roku 1732 o pytláctví císař Karel VI. říká, že: „... *táž škodlivost, tak se zmáhá, že takměř žádný z Našich též vrchnostenských Myslivcův, když dle své povinnosti Revíry prohlížeti chtějí, víceji s životem jisti si nejsou, nýbrž vždy v nebezpečenství pozůstávají, aby od Pytláků zastřeleni, neb jináče o život připraveni nebyli. Též přijímání a skrývání zvěře tak jest mnoho, že takové*

---

³⁶ Nepočetná vrstva selského lidu, která se vyznačovala majetkovou a většinou i osobní svobodou.

*jak v městech, tak v krajích téměř od jednoho každého duchovního a světského stavu se provozuje“.*³⁷ Panovník proto hrozí nejen vysokými pokutami a tresty na svobodě těm, kteří by nedodrželi dobu hájení zvěře vyhlášené r. 1713 a r. 1726,³⁸ ale také brání prodeji upytlačené zvěře tím, že nařizuje, aby byla všechna zvěřina dopravována na městské trhy i vyvážená ze země opatřena vysvědčením vystaveným vrchností, z jejíhož revíru pochází. Pokud někdo na takovou zvěřinu natrefí, má jí přinést, ta bude následně prodána, polovice peněz připadne tomu, kdo zvěřinu přinesl a druhá polovina Delegovanému soudu pro záležitosti pytláctví. Nařizoval také pytláčicím tulákům i nadále vypalovat cejch v podobě písmen WR jako dřív. Pytláčící hajní, řemeslníci a sedláci byli při prvním přistižení trestáni čtvrt rokem nucených prací a stavění dvakrát na pranýř. Pokud byli přistiženi podruhé a potřetí, byli trestáni mrskáním a vypálením znamením WR. Při dalším přečinu jim hrozila smrt. Měšťané byli trestáni jen vězením nebo peněžní pokutou, ale byli také zbavováni měšťanského práva. V těžkých případech rovněž podléhali hrdelnímu soudu. Ale ani navzdory vysokým trestům, přestupků proti myslivosti neubývalo. Dále se chystaly kontroly všech hostinců, a pokud se někde najde maso bez průkazu původu, krajský soud má povinnost tohle okamžitě oznámit soudu pro pytlácké záležitosti. Pokud by se takového přestupku dopustili myslivci, měli být potrestáni čtvrtletním obecním dílem; na začátku i na konci trestu pak měli být vystaveni v určitý trhový den s parohy. Pokud by při pytláčení pytlák usmrtil jiného člověka, má se přistoupit ke ztrátě hrdla. Pokud by myslivec přistihl v lese pytláka se zbraní, není už povinen čekat na první pytlákovu ránu, ale sám může začít střílet jako první, zejména pokud je pytláků víc než myslivců.³⁹

Vydáním výnosů proti pytláctví měl císař na mysli především ochranu zvěře, ale také chtěl zvěř uchránit pro sebe sama; například dne 5. srpna 1723 zastřelil 56 jelenů v Lánech dopoledne a dalších 52 odpoledne.

1.5 Myslivecký řád císařovny Marie Terezie

Energicky vystoupila na počátku své vlády proti pytlákům Marie Terezie⁴⁰. Podle reskriptu o pytláctví, který panovnice vydala dne 23. prosince 1752, pytláci, kteří stříleli vysokou, měli být posláni na dva až čtyři roky pracovat v poutech na úpravě

---

³⁷ Jindřich FRANCEK, *Velké dějiny zemí koruny české. Zločinnost a bezpráví*, Praha 2011, s. 141

³⁸ Na Moravě 1715 a 1726

³⁹ Nepomohlo ani publikování Karlova loveckého řádu 18. dubna 1746.

⁴⁰ 1717 - 1780; česká a uherská královna, nejstarší dcera Karla VI. Pavel BĚLINA a kol. *Dějiny zemí koruny české II*. Praha 2003, s. 18.

pevností proti Turkům do Petrovaradína v Uhrách. V této době bylo také hodně postihováno překupnictví zvěřiny získané od pytláků. Pokutováno bylo částkou 100 zlatých. Kromě tělesných trestů a později trestů na svobodě, například vypovězení ze země nebo odvedení k vojsku, byly proti pytlákům uplatňovány i některé zahanbující tresty, které se používaly k zotřetí původního trestu. Tak v roce 1698 byl křivoklátský poddaný Václav Ramínko odsouzen městským právem v Rakovníku k tomu, aby stál v den trhu na pranýři hodinu s jeleními parohy a pak byl vypovězen ze země. Tato forma trestu ale znamenala pro rakovnické výkonné orgány velké potíže, městský úřad požadoval na hejtmanovi křivoklátského panství, aby jim pro vykonání trestu s pytlákem Václavem Ramínkem zapůjčil potřebné parohy.⁴¹ Marie Terezie také nařizuje zkonfiskovat zbraně všem sedlákům, mlynářům, ovčákům a majitelům vinic, kteří nemají oprávnění k lovu, kteří však používali léta zbraně k osobní ochraně.

Ovšem, že podnětem k těmto krutým trestům nebyla jen obava z pytláků, ale také strach ze stálých vzpour utiskovaného lidu. Během vlády Marie Terezie platily normy, které dovolovaly myslivcům pytláky střílet a dokonce jim podle reskriptu z r. 1752 umožňovaly právo první rány, pokud pytlák neuposlechl jejich výzvy. Pytlákům, kteří si maskovali tvář, opakovali pytláctví nebo se protivili jakýmkoliv způsobem myslivcům, hrozilo vystěhování i s rodinami na komorní statky v Uhrách a zabavení majetku. Ti, kdož při pytláctví poranili nebo usmrtili myslivce, trestá ztrátou hrdla.

V mysliveckém řádu císařovny Marie Terezie z 15. června 1754, vyhlášeném reprezentací a komorou českého království, je navrženo další zpřísnění trestů za krádež zvěře. Pytláci, kteří se zvěří obchodují, by měli být ztrestáni na hrdle nebo posláni na dva, tři nebo čtyři roky do Uher k vojsku. Pokud byl někdo přistižen při pytláčení drobné zvěře, má být poslán do Uher na čtyři nebo šest měsíců, po opakovaném přečinu pak vypovězen ze země s celou svou rodinou. Pokud někdo ukradenou zvěř kupuje, hrozí mu pokuta 100 zlatých, po dalším přečinu pak troj nebo čtyřnásobek. Pokud někdo prozradí pytláka, dostane 30 zlatých. Zakazuje se také používání tzv. vlčích jam a kladení želez. Můžou být pouze kladena malá železa na malá zvířata, jako jsou lišky,

---

⁴¹ Karolina ADAMOVÁ, Jiří ŠOUŠA, *Pytláctví ve starém českém právu. In: Myslivecký kalendář 1989.* Praha 1988, s. 79

kuny, tchoři a jezevci. Ale zaječí nebo bažantí oka jsou stíhána pokutou 20 kop míšeňských.

Myšlenky osvícenství při řízení státu i v právních řádech a soudní praxi za vlády Marie Terezie a zejména jejího syna Josefa II.⁴², se promítly i do úprav práv myslivosti a také do právních úprav chovu zvěře. I Josefův patent z 28. února 1786 věnoval pytláctví mnoho místa, §25 dával právo k zastřelení pytláka, čímž ale docházelo k tomu, že padali někdy za oběť i nevinní lidé. S pytláky se mělo zacházet, tak jako s jinými zloději, u jim náležejících soudů podle platných zákonů a také podle toho, jakou hodnotu měla ukradená divoká zvěř, zda se zločin opakoval nebo zda se při tom pytlák dopustil nějakých násilností a podle způsobených škod pak měl být potrestán. Kdo byl usvědčen, že pytláka zatajil nebo mu poskytl úkryt, má být zatčen stejně jako zloděj zvěře a také postaven před soud. Stejně tak má být potrestán ten, kdo vědomě od pytláka koupil divokou zvěř. Kdo ale pytláka odhalí, dostane 12 zlatých odměny, které mu má zaplatit držitel revíru. Když by pytláka rovnou přivedl, dostane odměnu 25 zlatých také od držitele revíru. Také platilo, pokud pytlák na vyzvání nesložil zbraň, ale chystal se bránit, je dovoleno na něho vystřelit kvůli sebeobraně. Vrchnost má povinnost, aby ty, kteří neoprávněně strojí nástrahy divoké zvěři, lapají ji do ok nebo střilejí, zatkli a předali soudu. Při důvodném podezření, že zvěř byla zabita nedovoleným způsobem, se držiteli honitby ukládá, aby se obrátil na vrchnost nebo na rychtáře; ti mají provést nezbytné prohlídky domů za účelem nalezení zabité zvěře. Samotní majitelé honiteb ale po pytlácích pátrat nemají, a to ani jejich myslivci. Nejvyšší lovčí úřad také do budoucna nebude vykonávat soudní pravomoc, ale bude pouze provádět vrchní dohled nad všemi myslivci a revíry, a bude se starat o dodržování zákonů o myslivosti. Tehdy ještě platily pro noční krádeže zvěře hrdelní tresty.⁴³ Teprve 22. dubna 1800 stanovil výnos apelačního soudu v Čechách, že noční krádež zvěře je jen kriminálním případem, který nesmí být trestán jako hrdelní zločin. A teprve více než za 40 let nařídila tehdejší justice guberniálním výnosem z 19. května 1842, že nesmí být stříleno na toho, kdo se při pychu, tedy i při pytláctví dává na útěk.

---

⁴² 1741-1790; syn Marie Terezie a Františka Štěpána Lotrinského, po smrti svého otce 1765 se stává římskoněmeckým císařem a po smrti matky 1780 českým a uherským králem. Pavel BĚLINA a kol. *Dějiny země koruny české II*. Praha 2003, s. 23.

⁴³ Připomeňme, že rovněž zneužívané.

Císařský patent Františka Josefa I.⁴⁴ ze 7. března 1849 jen stanovuje, že pých na zvěři a pytláctví je třeba trestat podle stávajícího zákona.

1.6 Prvorepublikový honební zákon

V období první republiky došlo k vydání nového honebního zákona č. 98/1929 Sb. Tento zákon vycházel stejně jako právní normy o pytláctví 19. století ze zásady, že pytláctví je přestupkem pokud nejde o čin trestný a je posuzováno okresním úřadem. Zásadní význam pro dnešní právní úpravu myslivosti mají v naší společnosti zákon o myslivosti č. 23/1962 Sb. a prováděcí vyhlášky. Zákon vychází ze širokého pojetí myslivosti, kdy myslivost v sobě zahrnuje nejen oprávnění, ale i povinnost zvěř plánovitě chovat, zušlechťovat a lovit.

---

⁴⁴ 1830-1916; syn Žofie Bavorské a Františka Karla. Roku 1848 se jako osmnáctiletý stává rakouským císařem, českým a uherským králem. Pavel BĚLINA a kol. *Dějiny země koruny české II*. Praha 2003, s. 89.

2. Rybářství a právo⁴⁵

Slovanské kmeny, které osídlily území českého státu v 6. a 7. století, s sebou přinesly i znalost chovu domácích zvířat a lovu ryb. V té době bylo právo rybolovu zcela svobodné, tedy každý, kdo měl přístup k vodnímu toku, mohl lovit ryby a přivlastňovat si je. Se vznikem kmenového zřízení a následným vznikem státních útvarů na území Čech a Moravy získal právo rybolovu panovník, jemuž podle tehdejších právních představ patřila veškerá půda v zemi. Panovník konkrétní lokality přenechával členům své družiny k výkonu vlastnického práva a za to od nich vybíral naturální daň nebo peněžní dávky.

Ve sněmovních aktech o myslivosti a lovení ryb z roku 1573 se můžeme dočíst, že lovení ryb i drobných je zakázáno na řekách, a kdo by tento čin spáchal a byl přistižen, aby tomu, kdo ho přistihl a usvědčil, dal pokutu pět grošů českých. K výkonu této spravedlnosti mají dopomoci krajští hejtmani.

---

⁴⁵ Krádeže ryb, stejně jako medu a včel byly též zahrnovány pod pytláctví.

3. Krádeže medu a včel

O důležitosti chovu včelstev vypovídají i zmínky v kronikách, např. Kronikář Kosmas⁴⁶ vypráví o příchodu praotce Čecha⁴⁷ a popisuje zemi dokola obklíčenou horami, kterou pokrývaly širé lesní pustiny bez obyvatel, zato však znějící bzukotem rojů včel. Praotec Čech promluvil, když přivedl lid do vlasti, kdysi osudem předurčené, že je to země mlékem a strdím oplývající.

Včely přinášely hlavně med a vosk. Vosk byl důležitý pro výrobu svící, a neobešla se bez něj ani výroba tehdy hojně používaného pečetiho vosku. Med byl kromě sladidla užíván také jako lék. Už tenkrát se vědělo, že med je šetrné projímadlo, zlepšuje trávení, posiluje nervovou soustavu, má vliv na usínání a kvalitu spánku, pomáhá zmírňovat pylovou alergii, je součástí mnoha diet, má antibiotické a protizánětlivé účinky, tiší kašel a záněty dýchacích cest, urychluje hojení ran a popálenin – dezinfikuje ránu, zmírňuje otok a napomáhá obnově tkáně. Nakládalo se do něj maso, ovoce i houby.⁴⁸

Bzukot včel, zejména rojů, odpovídal bohatství hlubokých pralesů. Včely žily, shromažďovaly medné zásoby, rojily se a usazovaly v dutinách lesních stromů. Člověk vyhledával, zpřístupňoval a vylamoval strdí, kusy medných plástů. K dosažení dutiny vysoko ve stromě původně užíval ostrve, osekaného mladého stromu se zkrácenými výhonky větví k lezení do výše.

Hospodářský význam brtnictví v rámci lesního hospodářství zaujal i Karla IV.⁴⁹ První lesní řád u nás,⁵⁰ který Karel IV. inicioval, byl vydán krátce po jeho smrti. Zakazovalo se kácení stromů bez vědomí a svolení lesníků, což později přešlo do medařských řádů. S ohledem na lesní včely byly výslovně chráněny lípy.

---

⁴⁶ Okolo 1045 - 1125; kronikář a duchovní; autorem Kroniky České - Chronika Bohemorum. Vratislav VANIÍČEK, Petr ČORNEJ, *Dějiny zemí koruny české I.* Praha 2003, s. 53.

⁴⁷ Mýtická postava; Praotec Čech údajně přivedl svůj lid do Čech a podle kterého nesou Čechy své jméno.

⁴⁸ O dávné hospodářské nezbytnosti medu svědčí také, že Kosmas v kronice hodnotí léta podle výnosů medu. Např. k roku 1122, že „byla toho roku hojná úroda medu“. Když r. 1124 přišlo zatmění slunce, zaznamenává, že „mnoho včelstev pomřelo a nedostatek medu byl veliký“.

⁴⁹ 1316 - 1378; syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny; v roce 1333 se stává moravským markrabětem, 1346 byl zvolen římským králem, v ten samý rok po smrti svého otce také králem českým a v roce 1355 byl korunován římským císařem. Vratislav VANIÍČEK, Petr ČORNEJ, *Dějiny zemí koruny české I.* Praha 2003, s. 111-119.

⁵⁰ Pro Chebsko

Karel také roku 1350 vydal v Norimberku list brtnického práva. Brtnický soud se sídlem v městečku Feucht nedaleko Norimberku, byl příslušný pro veškerý brtnický majetek a provoz, s výjimkou smrtelných případů. Karel IV. osvobodil brtníky⁵¹ od cla v celé říši římské. Brtníci nepodléhali lesnímu právu, naopak si mohli vozit z lesa dřevo a prodávat jej. Brtnictví bylo dědičné. Brtníci žili pohromadě a měli povinnost stavět šest lukostřelců, poněvadž při své činnosti v lese byli vyzbrojeni lukem a dovedli s ním zacházet.

Medařské právo na určitém panství bylo výsadní oprávnění poddaných. Nejstarší zpráva o medařském právu na území českého státu je ve smlouvě uzavřené roku 1476 mezi Ctiborem Tovačovským z Cimburka⁵² a Vilémem z Pernštejna o prodeji hradu a městečka Drahotuše. Předmětem prodeje je také výslovně jmenované medařské právo.

Od dávných historických dob byly včely, jako soukromý majetek, předmětem právních úprav a zákonných předpisů. Nejstarší záznamy pochází od Řeků z roku 624 př. n.l., kdy Drakón⁵³ stanovil, že včelí úly mají být umístěny ve vzdálenosti 300 stop (100 metrů) od sousedního vlastnictví.

---

⁵¹ Brtníci byli lesní včelaři, starali se o včely, které žily v dutinách stromů.

⁵² Asi 1438 - 1494; moravský politik, vykonával funkci zemského sudího na Moravě, byl moravským zemským hejtmanem i nejvyšším kancléřem království českého.

⁵³ Narodil se kolem roku 650 př. n. l.; starověký athénský státník, který jako první zapsal a zveřejnil tradované athénské zákony.

4. Pytláci

Zvěřina byla oblíbenou pochoutkou panstva, ale také měšťanů i poddaných. Poddaní ale neměli jinou možnost, jak se k této krmi dostat, než si ji upytlačit. Velké množství upytlačené zvěře poddaní ale dále prodávali a tím se snažili si přilepšit mnohdy v nelehké životní situaci. Nemuseli to být zrovna nenapravitelní pytláci jako Martin Rayttinger⁵⁴, ale třeba lidé, kteří byli velmi chudí jako třeba podruh Vít Císař-Popelář⁵⁵. O nich, a o dalších zlodějích zvěře, bych se ráda zmínila v následující kapitole.

4.1 Nevinné zastřelení zajíce - příběh první

Adam Šimek⁵⁶, hajný z jižních Čech, měl vidět, jak jistý Brevor podezřelý z pytláctví, zastřelil zajíce v borkovických lesích. Při výslechu ve Svinech vypovídal, co viděl a jak se to seběhlo, on údajně viděl pytláka, jak zastřelil zajíce. Když se ho ptal, proč to udělal, pytlák odpověděl, že hledal psa a zatím, že před ním zajíc vyskočil a on ho pak zastřelil. Co se ale zmíněného psa týče, to, že vpadnul do revíru, se sice mohlo stát, ale podle svědka to ve skutečnosti nebyl žádný neposlušný pes, tudíž není pravděpodobné, že by se v lese zaběhl; celou cestu ležel na voze a při výstupu z něj zůstal vzadu a odpočíval. Myslivec mu chtěl vzít flintu, ale on ho prosil, aby mlčel a že mu dá za to čtyři penty piva. Úplatek ale myslivec odmítl a tak šli spolu do hospody za hejtmanem. Pytlák se měl v lese ochomítat se psem a flintou na rameni, doprovázet ho měl jeho bratranec. Když se ho na to všechno ptal hejtman, Brevor všechno popřel. V těchto lesech se prý ztratilo už víc zvěře a je podezření, že jí má na svědomí tento pytlák. Vyšetřující o případu informoval knížete: „*Nařčeních se onen strnil a snažil se vymyslet nemyslitelné, aby se obvinění hajného prokázalo jako liché.*“⁵⁷

Z vyšetřování ale nakonec vyšetřující kapitán přišel na to, že si myslivec ve své výpovědi vymýšlel a kapitán je nyní nucen udat to, co se na místě opravdu odehrálo, a co dosvědčil někdo jiný. Když si kapitán zase jednou přišel vyžádat něco z obilí, dozvěděl se, že zde někdo často chodí na zdejší poddanský revír a že se zde dějí

---

⁵⁴ Státní ústřední archiv, fond JUDICIUM DELEGATUM VENATICUM, JV XLIV-263

⁵⁵ Třeboňský archiv IB5BP17, IB5BP18, IB5BP19

⁵⁶ Tamtéž IB5BP17

⁵⁷ Tamtéž IB5BP17

nekalosti s divokou zvěří a zaslechl, že na cestě leží nějaký zajíc, kterého zahlédl myslivec. Zvíře ale nakonec zastřel jistý Kalas.

Obviněný Kalas se nedržel zákazu, ve kterém hrabě nabádal k zákazu střelby, toto nedodržení zákazu však bylo zapříčiněno tím, že obviněnému bylo nabídnuto, aby si přišel zastřelit nějakého toho zajíce a tento si také myslel a doufal, že střílení na opačné straně je již povoleno, proto se domníval, že je vše v pořádku a nespáchal tudíž nic nezákonného. Proto se vyšetřující přimlouvá za to, že by se mělo upustit od vyšetřujícího obviněného. Kapitán by měl potrestat hajného za nepravdivé udání a udělit mu pokárání a za zastřelenou zvěř by měla být vyplacena finanční náhrada.

4.2 Podezřelý pivovarník - příběh druhý

Dalším pytláčím byl pak Johann Swoboda⁵⁸, taktéž z třeboňského panství a k němu příslušející vesnice Líšnice. Johann za delikt pytláctví dostal osm týdnů nucených prací na vrchnostenském, které měl provádět v okovech (už při dřívějším pytláčení musel odejít ze své chalupy na jiné místo, aby neměl takovou příležitost k provozování dosud praktikovaného pytláctví). Nakonec bylo rozhodnuto, že Johannu Swobodovi, bývalému lomnickému pivovarníku, má být také zabaven veškerý majetek. A co vlastně Johann provedl? Tentokrát se toulal po lese s pytlím a nabitou zbraní, a tím porušil císařské patenty. Tvrdil, že nese zbraň k prodeji, ale byl vybaven i třemi koulemi⁵⁹ a nutným prachem, a proto nemohl mít v úmyslu nic dobrého. Protože už byl z pytláctví dříve usvědčen, je toto jeho chování nanejvýš podezřelé a je tudíž nutné, aby trestu neušel. Adam František⁶⁰, kníže ze Schwarzenberku, si 15. října 1724 jako reakci na tento čin postěžoval, že „*trest je nutný nejen u tohoto delikventa, ale i na jiné jemu podobné, jejichž počet narůstá, pro příklad a odpor do mnoha těžkých želez uvrhli a těch stejných osm týdnů vrchnostenské práce vykonávat mají*“.⁶¹

4.3 Krádež divočáka na knížecím panství - příběh třetí

Zmínka o dalším čeledínovi obžalovaném z pytláctví je z Witzingeru z 25. dubna 1723⁶². Informoval o něm myslivec Georg Kürzwiel. Jedné neděle před

---

⁵⁸ Třeboňský archiv IB5BP17

⁵⁹ Patronami

⁶⁰ Rakouský a český šlechtic, významný politik monarchie; první vévoda krumlovský; v roce 1732 ho během císařského honu smrtelně postřelil císař Karel VI.

⁶¹ tamtéž IB5BP17

⁶² tamtéž IBPBP17

Vánoci, když napadl čerství sníh, přišel ke kapitánovi Johanu Paulovi myslivec s hajným. Kapitánovi bylo sděleno, že na knížecím panství řádí škodná a také, že narazil na člověka, který podle něj jistě střílel. Toho navštívil, ten však o tom nechtěl nic vědět a veškerou vinu popíral. Našel však u něj zbraň, ze které se mělo střílet, a podezřelý učinil pouze přiznání, že nestřílel na žádnou zvěř, nýbrž pouze do vzduchu. To se dalo dokázat i tím, že zrovna napadl sníh, čili bylo možné dokázat, kde a jak proběhl výstřel, stejně tak se daly poznat stopy pachatele a lovené zvěře. Nebylo to také poprvé, co bylo slyšet výstřel v tomto okolí během mše, přičemž byla nalezena i znehodnocená divoká i vysoká zvěř. Tento chlap byl za podobné přečiny již vsazen do vězení v klášteře, z kteréhož byl později opatem kláštera propuštěn na svobodu. Zdá se však, že svatý pán se jej chtěl pouze zbavit, aby se tento chlap nezdržoval u lidí v jeho regionu, a tak jej radši poslal zpátky. Jelikož však kníže jako velký milovník lovu s tímto nechce mít žádné dočinění, rozhodl, že podezřelý bude okamžitě předán soudu, a tam vyslechnut. Tak byl pytlák poslán k výslechu po Prahy. Tam se však neprokázala jeho vina, a tak bylo líčení pozastaveno.

Dalším pytlákem byl Phillipp Plosl, jeho případ je v treboňských archivech uchován v konfrontaci s myslivcem. Myslivec měl Ploslovu výpověď ohledně jeho pytláčení napadnout jako nepravdivou. Plosl vytrvale popíral tváří v tvář s ním hovořící, kde a kdy mu to řekl, a že dobrovolně se přiznal, což je svědek připraven u soudu odpřisáhnout. Dále byl předvolán čeledín Šafránek jako svědek, a ten řekl, že když šel zahradou, uviděl Plosla, jak kráčí budějovickou zahradou, a něco si nese v podpaží a pod tíhou se nakláněl trochu na stranu, mělo se to stát kolem večera, obviněný ale vše ve své výpovědi popřel.

Jiný, písemně dochovaný případ hovoří o tom, že v roce 1725 byl obviněn z pytláctví ve vrchnostenských lesích šestatřicetiletý chalupník Josef Moučka z Rájova⁶³, který byl dopaden s kolářem ze Srnína. Při výslechu u českokrumlovského soudu Moučka vypověděl, že nemá žádné řemeslo, má šest dětí, z nichž tři zemřely, a že je nevinný. Popřel vinu i při hrozbě bitím karabáčem a naříkal a plakal, aby mu neničili zdraví. Moučkova žena Anežka písemně požádala o propuštění manžela pět týdnů po jeho uvěznění. V dopise uvedla, že rodina žije v chudobě, jedno dítě se jim před zatčením muže utopilo, obilí potloukly kroupy a neví, co si má počít, protože

---

⁶³ *Dějiny Zlaté koruny – Zlatá Koruna, Plešovice a Rájov v proměnách staletí*. České Budějovice: Zlatá koruna, 2013, s. 423.

hospodářství je na mizině. Z těchto poznámek si můžeme udělat představu, v jakých poměrech někteří lidé tehdy žili.

4.4 Příběh pytláka Víta Popeláře⁶⁴

Při výslechu v Třeboni dne 18. května 1725 byl vyslýchán jistý Vít Popelář⁶⁵, který byl podle jeho slov stár asi 50 let. Pocházel z vesnice Bor,⁶⁶ z panství Třeboň, tam se také narodil, byl podruhem na obecní chalupě. S Vítem Popelářem – Císařem jsem zkoumala celkem čtyři výslechy, z nichž tři byly datovány 18. 5. 1725 a jeden proběhl téměř o měsíc později 13. 6. 1725. Všechny se téměř shodovaly, ve všech proběhly stejné otázky typu dotazů na jméno, věk, odkud pochází a čím se živí. Převážnou část výslechů pak dělaly dotazy na Vítovo pytláčení. Podstata odpovědí se z většiny shoduje, ale najdou se i menší odlišnosti. Jednou odpovídal, že chodí po dvorech a vybírá peníze, občas zvyšuje hlas, jindy zas vypovídal, že se živí rukama. Také prý od malička chodí na mlat a na otcovo pole.⁶⁷ V detailech se liší i způsob, jakým měl Vít zvěř upytlačit a jak ji uschoval. V jednom výslechu se zmiňoval o tom, že zbraň měl mít v inkriminované době u sebe a nesl ji jednomu chlapovi z Lubové na Gragnerův dvůr.⁶⁸ Vypovídal, že byl okraden, a proto šel ke Gragnerům. Cestou našel zastřelenou divokou zvěř, z čehož měl velkou radost a dodalo mu to odvahu si ji ponechat. Když o tom přemýšlel, rozhodl se kus ji odřezat a vzít jej v ruce domů. To pak i doma v tajnosti snědl. Když se ho vyšetřující ptal, proč a jak často provozuje myslivost, hájil se, že žádnou myslivost nikdy neprovozoval, že ani žádnou myslivost provozovat nemohl, neboť má pro vysoký věk velmi špatný zrak. Přiznal ale, že má krátkou ručnici; dostal ji od jistého Matěje z Novohradského panství, který mu dlužil 5 zlatých a Vít Popelář jí vzal jako zástavu - to už bylo před sedmnácti lety. Ze začátku jí měl ve světnici, ale když přišel zákaz, že sedláci nesmí mít zbraně, bál se, aby z toho nebylo pozdvižení, nikomu to neřekl, schoval jí do chléva na polici, tam, co má kravku a od té doby tam ta zbraň je.

---

⁶⁴ Třeboňský archiv IB5BP17

⁶⁵ V třeboňských poddanských soupisech byl jmenován jako Vít Císař.

⁶⁶ Vesnice Bor byla založena roku 1560 Vilémem z Romžberka. Za třicetileté války byl Bor zcela zpuštěn, ale po válce ho vrchnost opět obnovila. Do konce 1. světové války byl Bor pouze velmi malou osadou, která do roku 1891 byla součástí obce Šalmanovice. V roce 1920 bylo na Boru pouze 14 obyvatel, ale po pozemkové reformě se jejich počet zvýšil na 40 domů. Bor dnes náleží do okresu Jindřichova Hradce. Webové stránky města Suchdol nad Lužnicí – www.info.suchdol.cz.

⁶⁷ Že chodí na mlat, potvrzují i třeboňské soupisy poddaných a zřejmě bude i pravda, že chodil pracovat na otcovo pole, neboť byl nejstarším synem sedláka Jiřího Císaře, který hospodařil také v Boru.

⁶⁸ Zatímco v ostatních výsleších měl Vít zbraň schovanou doma ve stáji u kravky.

Když chtěli vyšetřující vědět, kolik zvěře už zastřelil, hájil se, že ještě nikdy žádnou zvěř nezastřelil a že by někdy něco zastřelil, mu ani nikdo dokázat nemůže. Dále se Víta ptali, komu zastřelenou zvěř prodával a za kolik, kolikrát to bylo a jaká to byla zvěř, jestli ho při krádeži zvěře někdo viděl a jestli mu s pytláčením nebo s prodejem zvěře někdo pomáhal. Na všechny tyto dotazy Vít odpověděl, že vzhledem k tomu, že nikdy nic takového neprovozoval, nemůže na tyto dotazy odpovědět. Další otázka byla, jestli Vít někdy přemýšlel o tom, že by si střílbou zvěře k něčemu dopomohl, že by se mohlo jednat o jakousi možnost vypomoci si k platu nebo formu, jak něco zaplatit. To všechno ale Vít popíral.

Na otázku směřující přímo na ten den, kdy měl Vít pytláčit⁶⁹, co po setmění dělal venku a proč se skrýval, když ho jílovský fořt viděl venku a pak když za ním šel domu, proč před ním dveře zavíral, se Vít hájil, že byl v poli v žitě, a když šel zpátky domu, uviděl opodál jít dva lidi, nevšiml si, že jde fořt za ním domů a tak před ním zavřel dveře. Před myslivcem prý ale dveře nezavřel, ty se údajně zavřely sami. Když pak fořt klepal na dveře a chtěl vstoupit, Vít s manželkou ho prý nechtěli pustit dovnitř. Vít se hájil, že zrovna se ženou jedli polévku. Dveře nemohl otevřít, protože topil zelenými halouzkami, které nechtěly dobře hořet, proto nemohl být průvan, jinak by fořtovi samozřejmě nebránil, aby šel dál. Dále se prý údajně měl Císař zdráhat přinést do světnice světlo, když už byl fořt uvnitř. Také odmítl fořtovi vydat jeho zbraň, a proto fořt povolal rychtáře. Společně pak měli u Císaře na půdě najít zastřelenou vysokou zvěř naloženou v sudu, teprve pak Vít svou zbraň vydal. Zbraň byla nabitá starou kulí. Nabil jí prý sám, ale ne z důvodu, aby střílel na zvěř, ale aby zjistil, jestli ručnice vůbec funguje. Co se výstřelu týká, Vít prý žádný neslyšel, takže o tom, kdo střílel, nic neví.

A jak se z Víta Císaře stal pytlák?

Podle jedné verze byl okraden, a když to šel nahlásit, zvěř našel. V dalším výslechu se zase zmiňuje o tom, že měl za úkol hledat zmije v Novohradských lesích a tam našel zastřelenou zvěř; nato pak zvěřinu přinesl domů. Ale sám prý žádnou zvěř nezastřelil a neukradl. Při bližší prohlídce Vítovy zbraně se vyjasnilo, že zbraň byla nedávno použitá a že byla nabitá novou kulí. Vít Popelář všechno stále odmítal.

---

⁶⁹ 10. května 1725

Z dochovaných záznamů lze vyvodit, že Vít byl zřejmě přistižen při přechovávání zvěře pouze jednou, ale vzhledem k tomu, že ve stejném lese se ztrácela zvěř už po tři léta, obvinění automaticky padlo na něj. Přiznání z něj ale vyslýchající nikdy nedostali. Vít se vždy hájil, že nic neprovedl, že je nevinný, má slabý zrak a vzhledem ke svému věku je všemi nemocemi prolezlý.

13. června 1725 proběhl další výslech. Po obvyklých otázkách⁷⁰ následovaly otázky „pytlácké“. Vít vyprávěl, že byl zadržen večer před svátkem Nanebevstoupení Krista, když šel z rozkazu svého pána na obchůzku k polím. Tam také našel kus zastřelené zvěře a zaradoval se, že se Bůh nad ním v jeho chudobě smiloval a že se rozhodl jeho a jeho ženu v jejich bídě zachránit a zabránit hladu, ba i úplnému vyhladovění a obdaroval je, proto tuto divokou přinesl domů, tam ji stáhnul a rozdělil. Nikdo ho prý nedoprovázel, byl tam úplně sám a tak mu to bohužel nemůže ani nikdo potvrdit.

Vít netušil, kdo ho mohl tenkrát v noci prozradit a vůbec nevěděl, proč jílovský myslivec na den Nanebevzetí Krista přišel do jejich chalupy a našel u něj kůži z divočáka. Neví, kdo mohl vystřelit tehdy, když myslivec na den Nanebevzetí Krista slyšel v lese podezřelý výstřel, který prý měl udělat Vít, bránil se, že on nic neudělal a také neví, kdo to byl, a tak se k němu nemůže ani přiznat. Nesnažil se ani před tím myslivcem skrýt, ani mu nezavřel dveře před nosem, pouze ho prý přehlédl. Ale bohužel to celé nemůže ničím podložit, ba ani dokázat.

Na otázky o zbrani, odpovídal Vít stále stejně. Odebral ji Matějovi z Bukavy na Gregnerově statku kvůli tomu, že mu dlužil, to však bylo už před čtrnácti lety. Byl toho mínění, že dluh potom zaplatí a vrátí se, aby si vzal zbraň zpátky, když však nepřicházel, pověsil ji do světnice, když však byl vydán zákaz držení zbraně doma, přemístil ji do stáje ke kravám. Za celou dobu ze zbraně podnikl pouze zkušební střelu, aby zjistil, jestli vůbec zbraň funguje a to prý také může dokázat. To, že mají doma zbraň, prý prozradila jeho manželka a on o tom nevěděl, takže když si myslivec pro zbraň přišel a chtěl mu ji odebrat, Vít ji chtěl schovat na zahradě. Zbraň nabil před rokem a půl, od té doby zbraň leží netknutá. Vít Popelář stále trval na svém, že mluví pravdu, stále přísahal, že nelže. Vymlouval se všelijak, dokola opakoval,

---

⁷⁰ Jak se jmenuje, kolik mu je let, odkud pochází a čím se živý.

že trpěl na špatný zrak a slabé ruce, měl bolavé nohy a byl „*i jinak nemocen*“⁷¹, takže by vůbec nebyl schopen něco podobného udělat a navíc ani nic podobného od začátku svého života nezkoušel.

Rychtář s myslivcem měli u Víta najít zastřeleného asi ročního divočáka přikrytého látkou.⁷² Po tom odevzdal fořtovi zbraň. Nic lepšího ho v té chvíli nenapadlo, protože kdykoliv za ním fořt přišel, jeho žena jej vedla skrze stáje a tak tušil, že by tam zbraň mohla být. Ale Vít se stále hájil tím, že zbraň je nabitá s pojistkou, a už roky. Také jí sám ani nenabíjel a tak nemohl divoké zvěři jistojistě ublížit.

Při konfrontaci Víta Popeláře s jílovským myslivcem Martinem myslivec vypověděl, že když zaklepal u Víta na okno, řekl mu, že se zrovna ukládal ke spánku. To Vít popírá, že prý se myslivec musel přeslechnout, že zrovna začínal jíst. Také brok, co byl ve zbrani, byl prý podle vyšetřujících zcela nový. To Vít nedokázal vysvětlit. Vít měl také tenkrát, když myslivec za ním přišel a dopadl ho, myslivce prosit, aby z toho nedělal problémy, místo aby mu řekl, že zvěř prostě našel. Na to Vít reagoval tak, že mu už tenkrát řekl, že tu zvěř našel, a že ho prosil, aby z toho nedělal problémy. To, co myslivec před soudem vypověděl, následně také právně odpřisáhl. Žádný jiný den prý v lese nebyl, než ten, kdy se stala příhoda s myslivcem. Nebylo to třeba.

Vít byl také tázán na známého Jíříka Zajíce. Odpovídá, že spolu udržovali známosti pouze proto, že spolu stavěli světnici, jinak spolu žádné zvláštní vztahy neudržovali a ani spolu neměli žádné obchody. Po jeho smrti s ním pak měli udržovat kontakt jeho synové, to ale Vít popírá. Podle vyšetřujících měl čistit nějakou trubku, zrovna když za ním přišel Robek, Zajícův syn, a všiml si toho. Jestliže u něj někdo takovou trubku viděl nebo mohl vidět, Vít argumentuje tím, že se jednalo o pouhou dětskou hračku, víc k tomu prý dodat nemůže. Robkovi prý ale řekl, že ta trubka náleží myslivci, ten o tom však vůbec nic neví. Svojí vinu stále popíral a tak vyšetřující došel k závěru, že je to člověk vynikající svou zarputilostí.

Myslivec podotknul, že k podobné události tu došlo již před více lety, a to opakovaně, kdežto tady se jedná pouze o jeden případ. Navíc výstřel slyšel pouze hajný, tak není jisté, zda k výstřelu vůbec došlo. Co se zbytku týče, při výsledku

---

⁷¹ Třeboňský archiv IB5BP17

⁷² Zde se výsledek s výsledkem z 18. května rozchází, neboť tam měli najít zvěřinu už naloženou v sudu.

dotyčný objasnil, že ze svého hmotného nedostatku kůži z divočáka stáhnul a chtěl se skrze ni zaopatřit, aby se věčně nepotýkal s trvalou nouzí. Nejednalo se zde tedy o nic takového, co hajný naznačuje, dotyčný se nechtěl dostat do nějakých řečí či nařčení nebo snad toho, aby byl v této záležitosti obviněn z klamstva, jak naznačuje jílovský myslivec, který obviněného pronásledoval až ke dveřím jeho domu. Co se týče zastřelení zvěře v lese a zaslechnutí střelby, nebyl tam přece nikdo, kdo by dotyčného při tomto činu přistihnul, proto ze zde zjištěného nemůžeme vědět, jestli obžalovaný byl vinen nebo se tento udál úplně jinak, i když je celá ta věc podezřelá. Pokud bude rozhodnuto obžalovanému tento přečin prominout, bude toto rozhodnutí plně schváleno.

Pytlák Vít Popelář

Vít Císař, který je ve výsleších znám jako Vít Popelář, se narodil v roce 1673 v obci Bor v panství Třeboň. Vesnice Bor⁷³ je dnes součástí obce Suchdol nad Lužnicí⁷⁴. Bor měl svůj název údajně získat podle rozlehlých borových lesů, které Bor obklopují⁷⁵.

Bohužel matrika pro faru Suchdol nad Lužnicí je neúplná a pro roky 1673 a 1674, kdy se Vít Císař narodil, záznamy chybí. Vít byl nejstarším synem hospodáře z Boru (na panství Třeboň) Jiříka Císaře a jeho ženy Kateřiny, která přišla z Novohradsku. Jiříkovi bylo 26 let, byl synem Václava Císaře, a jeho ženy Alžběty. Ta po smrti svého muže (tj. roku 1674) zůstává u syna na hospodářství a v archivech je o ní několikrát psáno jako „o staré sešlé osobě“. V roce 1700 se Vít oženil s Žofií, která dle matriky pochází také z Boru, nicméně v soupise poddaných o ní chybí jakékoliv záznamy z doby, než se provdala. Také v okolních vesnicích o ní nejsou žádné záznamy. V tomto roce se narodila dcera Justýna. Všichni zůstávají na hospodářství u otce Jiříka. O rok později se narodil syn Jakub. V roce 1704 se stávají podruzi u Kutila v Boru a ve stejném roce se narodila další dcera Markyta. O dva roky později je už rodina zaznamenána jako podruzi na obecní chalupě v Boru a zde se jim narodila dcera Anežka. Mezi lety 1711 až 1718 se narodilo dalších pět dětí. Avšak syn Šimon zemřel krátce po narození a Václav ve třech letech. Od roku 1714 chodí Vít na mlat.

---

⁷³ Webové stránky města Suchdol nad Lužnicí – www.info.suchdol.cz

⁷⁴ Suchdol nad Lužnicí se dnes skládá z pěti částí – Bor, Františkov, Hrdlořezy, Klikov a Tušť. První písemná zmínka o Suchdole pochází z roku 1362. Tamtéž.

⁷⁵ Původně vesnice dostala název podle zakladatele Vilém z Rožmberka Lhota Vilémova. Lidé ale více ves nazývali Nová Ves za Suchdolem, a protože v okolí byly hluboké borové lesy nakonec se název změnil na Nová Ves na Boru, z toho nakonec zbyl jen název Bor. Tamtéž.

Z osudu jeho dětí je určitě zajímavý osud dcery Justýny, v roce 1726, ve svých 27 letech, měla nemanželské dítě. V archivu je od té doby označena typickou podkovou. V roce 1729 se vdala za Šimona Zelenku. Roku 1732 umírá Žofie - pochována byla 29. června - přežili jí pouze tři její děti, a to Markyta, Anežka a Urban. Hned příští rok 27. září se Vít žení s Rózinou, taktéž z Boru, se kterou měl ještě syna Ondřeje. Rózině bylo v té době 39 let, a byla u ní poznámka, že je dcerou nebožtíka Vlčka. Za jejím jménem v poddanských soupisech se také vyskytuje podkova značící její nemanželské dítě. Měla dva sourozence Mikuláše a Dorotu, kteří „již dávno odešli“. Po prozkoumání poddanského soupisu jsem zjistila, že oba sourozenci odešli s vojáky a neví se o nich. Po Vlčkově zůstali ještě čtyři menší děti, kteří po otcově smrti odešli s matkou.

Na obecní chalupě po Vítovi hospodaří syn Urban s ženou Voršilou. Mezi lety 1740 -1742 je Vít psaný jako žebrák, v roce 1743 Vít umírá a stejného roku umírá i syn Urban. Z jeho početných dětí Víta přežila pouze Markyta, které bylo v té době 40 let a měla nemanželské dítě. Z Markyty byla tou dobou tulačka. Další žijící syn Lynhart byl v té době tříletý. Vítova žena Rózina se synem Lynhartem se od té doby vyskytují u Rózinina otce v Sukdole. Ještě bych se chtěla zmínit o fatální chybě v poddanských soupisech, která ukřivdila Urbanovi, který mezi lety 1728 až 1729 zestárl o 11 let.

Na závěr tohoto pytláckého příběhu můžeme říci, že Vít Císař nebo také Popelář měl na naše poměry velmi smutný a jednoduchý život. Dalo by se říci, že nikdy neopustil rodnou vesnici, alespoň ne na delší dobu a také jeho obě ženy pocházeli z téže vesnice jako on. Měl mnoho dětí, ale ty se příliš vysokého věku nedožili, výjimkou byla pouze dcera Markyta. Nebýt jeho pytláckých poklesků z roku 1725, zřejmě by si ho nikdo ani nevšimnul.

4.5 Příběh pytláka Martina Rayttingera⁷⁶

Korunou procesů s pytláky je nejspíše proces s Martinem Rayttingerem z Lišova na hlubockém panství, který se svými kumpány plnil velmi dlouhou dobu honitby schwarzenberských jihočeských panství. Roku 1750⁷⁷ byl uvězněn, a dostal se tak do pražského vězení na Malé Straně. Z vyšetřovacích akt vyšlo najevo, že tento pytlák dodával zvěřinu mimo jiné i do kláštera zlatokorunského a kupovali jí i budějovičtí

---

⁷⁶ Státní ústřední archiv, fond JUDICIUM DELEGATUM VENATIKUM, JV XLIV-263

⁷⁷ Dle Jindřicha Francka byl uvězněn v roce 1749, ale v roce 1750 ještě prokazatelně pytláčil a propuštěn měl být po třech letech, ale poslední výsledky jsou ještě z roku 1753.

dominikáni. Po třech letech byl v roce 1953⁷⁸ postaven před odvodní komisí, ta ho ale nakonec neodvedla a posléze byl snad propuštěn na hrdelní revers⁷⁹. Z jeho výsledků, výsledků jeho kumpánů a z detailů o jeho pobytu v malostranském vězení se dochoval v pražském archivu rozsáhlý spis čítající přes 200 stránek.

Dle výpovědi pobočníka tehdejšího myslivce v Blansku Kamila Fialy, byla nalezena kůže zastřeleného jelena. Fiala též spatřil Martina s kamarádem, kteří se před ním dali na útěk, ačkoliv na ně bylo voláno, aby zůstali stát. Dokonce na myslivcova pobočníka vystřelili naslepo, dle Fialy ho chtěli připravit o život, protože kulka ho prý jen těsně minula. Dle výpovědi myslivce, který, když zaslechl výstřel, vydal se pobočnickovi na pomoc. Na prchající volal: „holomci“, ti něco odpověděli, nebylo rozumět co, a potom bylo chvíli ticho. Na prchající byly vystřeleny celkem čtyři rány, jednou ranou byl zraněn jeden z pytláků na zádech. Myslivec pak znovu v lese při západu slunce zaslechl výstřel a narazil znovu na Rayttingera se zbraní v ruce, kterou na něj pytlák namířil a řekl mu, aby utekl, nebo že ho zastřelí. Myslivec, aby si zachránil život, odešel a pytlák znovu utekl. Přesto se myslivec vydal po jeho stopě. Z veliké dálky uslyšel myslivec další výstřel v lese Dobrava. Lišovský myslivec nakonec díky zatčenému Martinovu kamarádovi Rayttingera našel, ale ten znovu uprchl. Myslivec pak v lese při západu slunce zaslechl výstřel a narazil znovu na Rayttingera se zbraní v ruce, kterou mu pytlák přiložil k líci a řekl: „*Běž nebo tězastřelím*“, načež myslivec, aby si zachránil život, odešel. Pytlák se vzdálil, přesto se jej myslivec vydal pronásledovat - i přes další slyšitelný výstřel - do lesa Dobrava. Dle výpovědi myslivce viděl Martina Rayttingera večer, jak jde do lesa, volal na něj, pytlák se však otočil a zamířil do lesa. Dle další výpovědi pobočníka Johanna Jacka, viděl Johann roku 1749 Martina Rayttingera s Bláhou v Blansku zastřelit jelena. Právě když Jacko přišel, Rayttinger zrovna znova nabíjel zbraň, následně se dal s Bláhou na útěk a přitom si odnesl hodně zvěřiny v pytli do Budějovic.

Dle výpovědi Michaila Hirsche, kamaráda Martina Rayttinegera, z 19. března 1750 kupovali s Martinem Rayttingerem ruksak a pak se vydali do Leibnitzova revíru. Poté, co je myslivec objevil, Martin uprchl, ale jeho kamarád Michail Hirsch byl zadržen a byly u něj nalezeny třemi koulemi nabitě pistole. Tyto pistole prý dostal odpytláka Martina, aby mohli jelena zastřelit společně. Myslivec, který se v lese ukryl

---

⁷⁸ Dle Jindřicha Francka byl propuštěn v roce 1752, ale v roce 1753 ještě probíhaly výsledky.

⁷⁹ Závěr soudního líčení v archivu chybí.

a Martina Rayttingera v lese viděl a mluvil s ním, viděl i ruksak, který Martin koupil v Budějovicích⁸⁰. Dále měl pytlák u sebe tyče a pytel. Nakonec byl pytlák Rayttinger zadržen právě kvůli udání svého kamaráda Michaila Hirsche.

Dne 24. října 1750 byl podán návrh městského soudce Franze Karla Streiera, aby byl pytlák Martin poslán do vojenské služby, neboť pro tu by byl jistě vhodný; tam měl být poslán i přes prosby jisté děvečky.

Dne 29. října 1750 došlo k dalšímu výslechu Martina Rayttingera za přítomnosti pánů Franze Rudolfa Schollera a Antona Emanuela Stiellera, kde Rayttinger přiznal, že jistému dominikánovi do Budějovic prodal srnce za 15 zlatek, bylo to roku 1750 o svátcích, dále přiznal, že tomu samému dominikánovi prodal před dvěma lety ještě malou srnku. Příležitostně mu prodával i jeleny, například tento rok⁸¹ okolo svatodušních svátků. Zrovna ten rok se v tomto ohledu dařilo o něco lépe, jelena prodal zmíněnému dominikánovi, ale zbylo mu paroží, to nemohl udat v klášteře, ale objevil se jeden prokurátor, který s těmihle věcmi uměl zacházet a chodit v nich, navíc ho v jednom hezkém pokoji schoval i s úlovkem. Jak se jmenoval zmíněný prokurátor, nevěděl. Musel ale prý vědět, že zvěř ukradl, navíc se mu sám přiznal, že úlovek, který přinesl, pochází z knížecích lesů a že není myslivec. Za dominikány ho nikdo neposlal, prý je oslovil sám. Když se ohlásil u dominikánského pastevce, zeptal se ho, zda by u něj zatím nemohli nechat úlovek ležet, dokud se nepřeptá v klášteře, zda by od nich ten úlovek neodkoupili. Pastevce souhlasil, přičemž pak tu zastřelenou zvěř prodal do kláštera. Před dvěma lety, když zastřelil malou srnku, byl s Bláhou, který s ním šel od Štokavy do Rakouska a pak dál do Vídně. Než se ale vydali do Štokavy, zastřelil ještě dva jeleny, tele a ještě jednu velkou srnu. Od té doby Bláhu však už nikdy neviděl. U zbývajících zastřelených kusů s ním byl Michail, který byl zadržen ve Frauenberském lese, a jinak s nimi už nikdo jiný nebyl. Co se týče peněz, ty si dělili napůl. Pak ještě srnce, kterého už prokurátor nepotřeboval a dohodil mu jiného dominikána, se kterým prokurátora pojilo přátelství. Odepřel však Martinovi zboží donést do toho kláštera a přebral ho sám s tím, že od onoho neznámého dominikána dostal na něj peníze. Jakmile byla kořist ulovena, tak ji vždy hned v lese naporcovali a naporcovanou kořist přinesli a prodali dominikánům. Kůži si však odnesli zase zpátky. V dřívějším výslechu se ale Martin přiznal, že zvěř dominikánovi prodal i s kůží

---

⁸⁰ České Budějovice

⁸¹ 1750

a vyslýchající na to porotu ihned upozornili. Martin dále vypověděl, že srnčí bylo prodáno i s kůží, tedy celé, ale ty další tři kusy už prodali bez kůže. Dále měl Martin ještě u dřívějšího výslechu v Krumlově přiznat, že po Velikonocích zastřelil nějaká telata a v pražských ulicích - kolářovi od dělostřelectva - tři prodal; ten prý také věděl, že byly upytlačené. Martina se vyptával, zda má ještě nějakou zvěř nebo jestli je ještě schopen nějakou sehnat. Sešli se v hostinci, protože kolář prý znal jednoho obchodníka, který měl o maso zájem. Martin obchodníkovi maso ukázal, a ten jej koupil, Martin na ně čekal venku, a když se vrátili, za maso mu zaplatili. Nic jiného, než kromě toho telecího, mu už neprodával.

Dále Martin prodal ještě jednomu muži z Budějovic jelena za 37 zlatých; ten muž prý také musel určitě vědět, že je maso upytlačené. Jinému muži z Budějovic ještě prodal dva srnce - jak se ten muž jmenoval, to už neví, ale vzpomněl si, že bydlel někde na náměstí. Když za tím mužem přišel a nechal se ohlásit, přišel za ním sluha, který se ho zeptal, kde má toho srnce. Když odpověděl, že na dominikánském statku, nechal ho tam sluha hned vyzvednout a zaplatil mu zlatkami. Kůži ze srnce pak prodal synovi jednoho koželužce.

Otcí Danielovi do Zlaté Koruny⁸² prodal prý postupně asi šest kusů, kolik za ně utržil, už přesně nevěděl, ale jednalo se prý celkem asi o 30 zlatek. Otec Daniel byl podle Martinových zpráv v klášteře vrchním kuchařem. Podle Martina musel otec vědět, že je maso kradené. Když mu pak první kousek přinesli v noci a on jim den nato zaplatil, ptal se, jestli mu můžou zase brzo něco donést, Martin a Bláha mu odpověděli, že asi za 14 dní by něco přinesli. Dokonce se prý otec Daniel ptal, jestli je to maso upytlačené - oba mu to potvrdili. Jak ale přišli právě na Zlatou korunu? Martinovi kamarádi Bláha a Urban mu řekli, že ve Zlaté koruně jistě něco prodají - podle něj to vypadalo, že už tam mají dřívější zkušenost - jistě to Martin ale nevěděl. Dále prodával maso jistému ševci, na jméno už si nevzpomněl, ale prý už je po smrti. S ním nikdy pořádně nemluvil, jednal s ním vždycky Bláha. Věděl jen, že bydlel hned za pražskou bránou, hned v první uličce, asi třetí dům na rohu. Byl u toho vždycky sám, jeho žena tam nebyla. Určitě mu bylo jasné, že zvěř je kradená. Víc, než ten malý kus zvěřiny, mu ale neprodali.

---

⁸² Cisterciácký klášter Zlatá Koruna byl založen 1263 králem Přemyslem Otakarem II. *Dějiny Zlaté Koruny. Zlatá koruna, Plešovice a Rájov v proměnách staletí*. Zlatá Koruna 2013, s. 23.

Co se týče Martinových kompliců, Martin udává dva bratry - jeden z nich, Johann Bláha, se vždy pohyboval u Blanského lesa, a jeho bratr, Adalbert Bláha, byl prý poddaným, ale před dvěma lety zmizel do Rakouska. Za komplice byl označen i jistý Michal Velger z Rakouska – ten byl před Velikonocemi v lese u Frauenbergu zadržen, potom však byl z Krumlova propuštěn. Pak také jistý Urban Jörgen ve Zlaté koruně - Martin si však myslel, že ten není již mezi živými, neboť už tenkrát byl poměrně starý a více jak 10 let už ho neviděl. Pak snad ještě i jistý Mathis Khaluzner, od vrchnosti z Krumlova, u toho byl právě v jeho bytě zadržen.

Zhruba před deseti lety byl prý Martin poprvé viděn při nějakém pytláčení, a to s Bláhou, tenkrát se však na pytláčení nepodílel přímo - střílel Bláha, Martin byl jen u toho, když upytlačil jednu srnku. Pak byl další čtyři roky v Horním a Dolním Rakousku⁸³ a vrátil se teprve před dvěma lety. Pak už nic takového nedělal, protože už tu neměl žádné kamarády. O masopustu byl ve službě v Bekeranu a sloužil tam devět týdnů, pak tam strávil ještě osm týdnů a učil se u Gregora Burgerla. Půl roku a dalších dvanáct týdnů, hledal práci u Freiburgu, ale žádnou nenašel, pak se dal dohromady s jedním chlápkem. Tento chlap prý měl být s Bründlu, představil se jako Michail, ale slyšel, že se jmenuje Hans, je ženatý, má dům a děti. Zbraň koupil Martin prý od jednoho řezbáře v Budějovicích, bude tomu už dva roky. Střelný prach a olovnice koupil také v Budějovicích, párkrát také v Dominikánském hostinci.

Do panského vězení se dostal už před šesti lety⁸⁴, ale nebylo to kvůli pytláčení. Odsouzen ale nebyl, byl propuštěn dřív, protože byl dopaden pravý viník. Poté se vydal na venkov a tam sloužil tři roky u koní ve Štokavě. Službu opustil poté, co majitel své koně prodal. Tam prý ukradl jeho nůž vyrobený z parůžku. Majitel koní o tom prý ani nevěděl, že mu Martin nůž ukradl. Poté pobýval po různých hostincích. Sloužil také u mistra mydláře, od něj odešel proto, že mu kradl svíčky a on mu za to strhával peníze z platu. Prohledal mu věci, které měl odložené na zemi a tak přišel na to, že ho Martin okradl. Svíčky prý chtěl prodat jednomu kouzelníkovi ve Vídni. Dále pak ještě tomuto svému pánovi odcizil jeden krejcar. Na pytláčení se dal kvůli tomu, že nemohl dlouhodobě získat žádnou práci, tak se rozhodl vydělávat si alespoň pytláčením zvěře, kterou pak dodával do hostinských domů, kde se také občas zdržoval. Tehdy prodal

---

⁸³ Jestli tam také něco upytlačil, není známo.

⁸⁴ Roku 1744

zvěřinu nějakému Grossbergovi z Horního Rakouska, nicméně výdělek mu byl potom odcizen a tak z toho neměl vůbec nic. Kdo ho okradl, Martin nezjistil.

Jednou byl v lese přistižen myslivcem, pokusil se ho zadržet adjunkt Johannes. Pak byl ještě s Bláhou přistižen při střelbě zvěřiny. Roku 1740 ho prý viděl společně se dvěma kamarády adjunkt Fiala, jak nesli zastřeleného jelena, ale na to si prý Martin už nevzpomněl. V roce 1742 byl viděn v lese adjunktem, který byl u myslivcova domu společně s pěti kamarády, na to už si Martin také nevzpomněl.⁸⁵ Dále byl přistižen v Kutschauském revíru 6. července a poté, co ho uviděl myslivec a chtěl ho chytit, tak mu unikl a utíkal se skrýt do lesa. Tehdy Martin nic nezastřelil, sice vyšla rána, ale už neví, od koho vlastně byla. Pak prý měli ještě zastřelit 10 jelenů společně s Bláhou, ale to Martin popřel. V roce 1743 se přemístil do Chlumce, kde u něj byly nalezeny věci jako klíče, kulky, střelný prach. Zde střílel zase na divokou zvěř a prodával ji v Budějovicích.

V roce 1745 byl Martin Rayttinger pod ochranou Zlaté koruny, ale i zde však pytláčil. Opět byl přistižen myslivcem, který ho v lese načapal a pojal podezření, že pytláčí, a proto volal na Martina: „*Zůstaň stát v klidu a okamžitě řekni, co tady pohledáváš?*“⁸⁶, ale Rayttinger utekl do lesa. V roce 1747 byl Rayttinger spolu s Bláhou zase v Budějovicích, kde se společně se dvěma kumpány snažili prodat kůži z upytlačené zvěře. Od května 1750 se Martin Rayttinger se svým kamarádem Michaelem Hirschem pohyboval v leibnitském revíru, kde Rayttinger zabil srnce, kterého chtěl vzít do Budějovic a prodat ho. Při tomto pytláčení byl však Hirsch zadržen, ale Martin opět unikl. U Hirsche byla nalezena pistole opatřená třemi náboji, kterou mu dal Rayttinger. A protože myslivec viděl Rayttingera v lese s pistolí taky a hned den nato byl zastřelený další srnec, který se pak prodával v Budějovicích i v Chlumu, kde pytláci taktéž působili, začali po Martinovi pátrat.

Na návrh zemského zřízence v královském úřadu Johanna Heindricha Wolfa měla být k posouzení případu opět přizvána svatá inkvizice, aby případ náležitě prošetřila a podala pak konečnou zprávu o míře provinění. Dle pražského arcibiskupského konsistoria se ukázalo, že do případu není zapletený jen Rayttinger, ale vystupuje v něm více proviněných osob, jak ukazují krátké zápisy z případu.

---

⁸⁵ Tehdy došlo k té situaci popsané výše, kdy jeden z Martinových kompliců měl po myslivci vystřelit a poté mu říct, ať odejde, jestli chce dál žít.

⁸⁶ Národní archiv, Judicium Delegatum Venaticum; JV XLIV-263

V případě je zmínka i o myslivci, který byl rovněž vyslechnut, protože zmíněné provinilce přistihl a jednoho poranil. Projednávání případu s Rayttingerem bylo řízeno v královském městě v Praze, kde měl být pytlák usvědčen a zákonitě potrestán, zde byla také vyslechnuta výše zmíněná budějovická děvečka⁸⁷, prosila za Martina, aby nemusel nastoupit vojenskou službu.

Výpověď pytláka Michaile Hirsche

6. listopadu 1750 se projednával případ Michaile Hirsche, u kterého se našla ručnice a také pistole. Michail se díky vězení a přepravě do něj, umoudřil a rozhodl se žádat svatou inkvizici o zkrácení trestu a prominutí. Co se jeho komplice týče, po tom se ještě v této době usilovně pátralo, nicméně se věřilo, že bude jistě brzy dopaden. Michail Hirsch, uvedený jakožto komplic zloděje a pytláka Martina Rayttingera, byl předvedený před myslivecký úřad v Krumlově a vyslechnut 5. dubna 1750.

Michail Hirsch pocházel z Rakouska, tam se i narodil a v té době mu bylo 32 let, nevyučil se žádným řemeslem, živil se pouze službou, doprovodem a nošením věcí, sloužil i při cestě do Štokavy⁸⁸ v r. 1750, ale za službu nedostal zapláceno a zůstal bez práce a bez prostředků. Po čtrnácti dnech na cestě do Štokavy se zdržel v pastýřově domě, kde Michail zrovna pobýval, kamarád, který mu sdělil, že se má podílet na cestě Marie Staumintz, která si jede do Čech pro dědický podíl za svým bratrem, a ten kamarád chtěl, ať ji doprovázejí. Kamarád se jmenoval Martin (na druhé jméno už si Michail nevzpomněl), byl středně vysoké postavy, měl pocházet z vesnice Lišov, vydal se také do Štokavy a chtěl se po cestě zastavit v chalupě pastýře, kde si po cestě sundal oblečení - jednalo se o hnědé šaty, vypadající jako oděv řezníka. Vyzvedl si tam i vak, do kterého si oděv zabalil, na sebe si oblékl zelené šaty s hedvábnými knoflíky a také Michailovi dal zelený oděv a peníze - bylo to 17 zlatek, a poté se vydali do Českých Budějovic. Do Budějovic šli zhruba 14 dní, v průběhu těchto čtrnácti dnů si nechal Martin opravit svůj arzenál. Pak pokračovali do Frauenbergu, konkrétně do Liebnitského revíru, tam si Michailův přítel napěchoval baťoh⁸⁹ a nesl jej až do Budějovic, kde tento vak prodal manželce jednoho vojáka za 15 zlatek. Pak šli zase do Liebnitského revíru, bohužel tentokrát se jim v lovu nedařilo, a tak odešli s prázdnou,

---

⁸⁷ Nic bližšího v záznamech o této děvečce již není, není zde ani výslech s ní.

⁸⁸ Rakousko

⁸⁹ Pravděpodobně si zapytlačil.

navíc si všimli přicházejícího myslivce, proto začal Martin prchat. Martin měl zbraň na kartáčové střely a jednu pistoli dal i Michailovy, aby ho mohl ochránit v případě příchodu myslivce. Do Frauenbergu dorazily v 11 hodin dopoledne na svatého Josefa⁹⁰. Michail byl po dobu čtrnácti dnů držen v privátním vězení, zatím se však nejednalo o důkazy dostatečné a obviněný Michail Hirsch byl z vězení opět propuštěn.

Zatím bylo prokázáno, že obžalovaný Rayttinger kradl svíčky, ukradl nožik z parohu, ukradl finanční obnos, a další věci, jako napáječku pro zvěř a kartáč, přičemž na otázku, k čemu tyhle věci potřeboval, odpověděl, že něco z toho koupil od starého vojáka proto, aby se mohl postarat o koně, aby se mohl pohodlně napít, ale nepřepil se, hřeben proto, aby se mu mohl postarat o srst, protože hřebelcování mají koně rádi.⁹¹

Ten odcizený nůž má u hostinského v Porsitzu, dále má u něj ještě jeden zelený ručník, na převlečení pak šaty, košili, jeden pár bot a pár punčoch, ty jsou úplně nové. Ve vesnici u Ratenhofského hostinského měl ještě jedny šaty a kamizolu, pak staré vojenské ošacení, šest nebo sedm košil, kůži z jelena, kalhoty jedny nové a jedny staré a dva páry rukavic z jelení kůže, potom ocas, pár bot, obnošené punčochy a klobouk. Některé věci dostal od svého otce a vykoupil je, a ty zbývající si pak vysloužil. U Martina se našly ještě klíče, ty prý nechal udělat pro svoji milou, která ztratila klíče od jedné truhly a nemohla je najít, tedy ji ani otevřít, tak jí pomohl.

Dle vyjádření soudu (18. srpna 1750) bylo dáno následující doporučení: *„Protože při zadržení byly nalezeny kulky, pytel a další zvláštní věci a také byla nalezena zastřelená upytlačená zvěř, tak by tento případ měl být výstrahou i pro ostatní a měli by si z něj vzít poučení a jak je z akt patrné, ve Frauenbergu sedí zadržený Rayttingerův kamarád Michail Hirsch, proti kterému však nebylo vedeno žádné soudní řízení a nikdo ho ani přímo neudal. Proto se ctihodné Mandatio schwarzenberského knížete domnívá, že dle výpovědí by neměl být hnán před spravedlnost jen Rayttinger, ale i všichni jeho kumpáni, aby všichni komplicové byli náležitě potrestáni. Dále nás zajímá, jestli Dominikán v Budějovicích věděl, že je kus upytlačený a tudíž se jedná o uloupenou zvěř, v jakém roce k tomu došlo a jací jeho přátelé byli u toho.“*⁹²

---

⁹⁰ 19. března

⁹¹ 20. - 22. června 1750

⁹² Národní archiv, Judicium Delegatum Venaticum; JV XLIV-263

Starosta Malé Strany psal dopis velectěné císařsko-královské confesus delegatus. Zjistilo se také, že byly uvolněny nějaké cihly v cele, kde byl zadržen Martin Rayttinger, a protože je s ním již taková zkušenost, že v Krumlově z vězení již jednou uprchl, nejedná se tedy o žádné plané podezření, které na sebe takto upoutal. Proto poslal tuto žádost, protože dle *judicium delegatum vennaticum* má být tento provinilec držen pod zámek a být důkladně hlídán.

26. dubna 1752 bylo vydáno prozatímní shrnutí případu, kdy bylo vyřčeno, že v této věci nebylo doposud vše vyřešeno, proto Rayttinger nemůže být v současné době propuštěn na svobodu, dokud se nepodaří knížecímu schwarzenberskému vyšetřovateli získat nová fakta; taktéž se zavazuje podat nové zprávy, jakmile se k tomuto případu objeví nové informace.

Když provedl královský arcibiskupský úřad svá pátrání, v této věci sám chtěl učinit odhalení, přičemž se rozhodl vyslýchat šafáře Schidla⁹³ a jeho ctěnou ženu. Byly k výsledku přizvání, ale k danému případu se ovšem nevyjádřili, neboť k výsledku ani nedorazili. Byli však přivedeni k dalšímu výsledku. Ten byl veden na pražské Malé Straně za účasti otce Daniela.

Léta páně 27. května 1752 vešel v řízení velevážený magistrát města České Budějovice s velectěným císařsko-královským úřadem, přičemž byli podrobeni výsledku Vít Schidl a jeho manželka Regina. Schidl měl dle zdroje působit jako šafář na již několikrát zmiňovaném dominikánském dvoře a může poskytnout informace o přečinu, o prodeji upytlačené zvěřiny, kterého se dopustil Martin Rayttinger a tentýž prodával maso jistému prokurátorovi z řad dominikánů. Zde je zaznamenán výslech provedený s šafářovou ženou Reginou Schidlerin. Dle výsledku bylo Regině asi 50 let a pocházela z vesnice Gaurendorf. Nejdříve byla poddanou rytíře Václava, v inkriminované době pak patřila dominikánskému dvoru v Budějovicích. Na otázku, zda zná pytláka Rayttingera odpověděla, že ho nezná, ale vzpomněla si na muže, který u nich maso prodával. Mělo to být asi tak před třemi lety.

Prý k nim přišel nějaký myslivec z města Krumlova a řekl tohle: „*Pan prokurátor poručil, abys donesla do kláštera tohle maso, polož ho do košíku.*“⁹⁴ Tak to tak udělala, maso zakryla šátkem a zanesla ho do kláštera. Myslela si, že muž je

---

⁹³ Z dominikánského dvora, kde Martin také prodával zvěřinu.

⁹⁴ Národní archiv, *Judicium Delegatum Venaticum*; JV XLIV-263

myslivec, kterého poslala vrchnost, měl zelené šaty, u sebe myslivecký nůž a pušku. Dále řekl, že si tam nechá stát vůz a šel za tím prokurátorem do města. Když byl pryč, Regina s mužem nahlédla do vozu, a tam uviděli, že je tam stažené maso zavínuté v nějakých prostěradlech. Mělo k tomu dojít na jaře, když lidé seli. Poté přijel ještě v létě, zase s jedním vozem a vyložil z něho srnce se slovy, že ten srnec patří prokurátorovi a pak někam s vozem odjel, nejspíš do města a Regina pak poslušně celého srnce nesla do kláštera. Potřetí, když zase přijel, měl vůz tažený dvěma voly, co ale bylo v tom voze, Regina nevěděla. Tentokrát od něj prokurátor nevzal prý vůbec nic, proto musel myslivec zase odjet do nějakého města, ale kam, to nevěděla. Regina dále uvedla, že maso v košíku prý ještě nosila do kláštera i jistá Marie⁹⁵, také to byl kus masa zbavený kůže a zavínutý do nějaké deky nebo prostěradla. Ke třetí a čtvrté návštěvě už mělo dojít tento rok (1752). Ještě si vzpomněla, že ten prokurátor se měl jmenovat pater Antoni a byl prý z Egeru. Regina si vždy myslela, že muž je myslivec, kterého posílá vrchnost, ale prý jestli to věděl prokurátor, to netušila.

Dále následoval výslech s Vítem Schidlem, manželem zmiňované Reginy. Vítovi Schindlovi bylo 50 let a narodil se ve vesnici Porzitek. Byl poddaný budějovických dominikánů. Živil se jako šafář v městských stájích, které podléhají dominikánům. Na otázku, jestli zná Martina Rayttingera odpověděl, že zná jednoho, který k nim asi dvakrát nebo třikrát přivezl kusy divoké zvěře, ale jak se jmenoval, tak to prý neví. Jak prý přijel na dvůr, tak tam nechal ten vůz a hned odešel pryč, někam do města a teprve když byl už pryč, tak šafář přišel domů z pole a uviděl, že tam stojí vůz. Tak šel za svojí ženou a ptal se jí, čím je to vůz a co tam dělá. Ona odpověděla, že patří nějakému myslivci a že ho tu nechal stát a šel do města. Načež přišel ten myslivec v zelených šatech, s mysliveckým nožem a flintou na zádech z města a řekl: „Šafář má přinést k dominikánům do města maso.“⁹⁶ Nato položil do košíku maso a šafářova žena ho šla odnést do kláštera. Co to bylo za maso a kolik ho bylo, to Vít nevěděl. Myslel si, že to maso posílá klášteru vrchnost. Pak prý mu povídal pan prokurátor, že potkal toho myslivce na poli, a že od něj koupil srnce. Ten srnec se prý pak posílal do Brna. Nikdy víc se už nic takového nestalo, mimo tento případ, kdy jeho žena nesla maso v košíku do kláštera. To maso bylo z vozu a bylo pod slámou, takže jestli ho tam bylo víc, šafář netušil. Jestli prokurátor nebo někdo jiný kupovali něco víc,

---

⁹⁵ Taktéž ze stejného dominikánského dvora

⁹⁶ Národní archiv, Judicium Delegatum Venaticum; JV XLIV-263

než zde uvedl, to Vít neví, on nic jiného už neviděl a tak k této věci už neměl žádné další informace.

28. července roku 1752 byla doručena prosba české královské milosti malostranského soudu o propuštění Martina Rayttingera a jeho pasování na rekruta. 8. srpna přišla odpověď, ve které bylo oznámeno, že na základě šetření dřívějších trestných činů pytláctví bylo nařízeno, že obviněnému panskému poddanému Martinu Rayttingerovi se ukládá jako trest funkce rekruta, pakliže s tím souhlasí všechny orgány a nemají nic proti formě tohoto trestu. Dle posouzení stavu obžalovaného Rayttingera by této možnosti nemělo nic bránit, neboť Rayttinger je v 35 letech stále fyzicky i duševně zdrav a měl by tak být schopen vojenskou funkci plně vykonávat. Jeho zařazení, jako rekruta, tak podléhá již pouze schválení knížetem Schwarzenberským.

8. května roku 1753 pak přišla odpověď od schwarzenberského úředníka, že z rozhodnutí knížecí milosti může být Martin rekrutován do armády. Jelikož mu však nepodléhá plné schválení tohoto rozhodnutí, nemůže ještě být pevně vyřčeno, zda Martin má být rekrutován či ne. Téhož roku, o měsíc později, přišla 6. června další žádost o konečné rozhodnutí, neboť to je podstatné pro válečný komisariát.

3. července 1753 přišla zpráva, ve které pan rada a vrchní královský komisař von Lutter prohlašuje, že panský schwarzenberský poddaný Martin Rayttinger nemůže být akceptován jako rekrut, a to kvůli svému věku. Akceptování zadrženého jako rekruta se pro jeho věk zamítá. Jelikož je však obviněný vinen ze zločinu pytláctví, musí být potrestán. Navrhuje se trest uvěznění, podle v roce 1746 vydaného mysliveckého patentu, který již obžalovaný Rayttinger pro stejný zločin absolvoval.

Líčení s páterem Danielem⁹⁷

Dne 18. 1. 1757 píše opat Kroner dopis adresovaný knížeti Schwarzenberkému ve věci obvinění otce Daniela⁹⁸. Popisuje případ, kterým je zmítána celá Malá Strana, jedná se o zločince Martina Rayttingera a jím udaného pátera Daniela, který by měl být hnán k zodpovědnosti za to, že kupoval kradenou zvěř. Ten však tvrdí, že zmíněný kus dostal od neznámého muže. Zvěřinu prý otec Daniel zakoupil, aniž by věděl, že daný úlovek je úlovkem upytlačeným. Opat Kroner se ptal otce Daniela, zda to nebyla

---

⁹⁷ Z kláštera Zlatá Koruna, kam Martin Rayttinger také prodával kořist.

⁹⁸ 1742 - 1789; Jan I. Nepomuk Schwarzenberk

opovážlivost vlastnit věc zakoupenou od cizích lidí, když si nebyl vědom, odkud maso pochází a jak bylo získáno. Maso prý bylo koupeno od jakéhosi křesťana, ale to prý byla pouze domněnka. Opat Kroner v dopise plně podporuje propuštění otce Daniela a přimlouvá se ke Schwarzenberskému knížeti, aby se mu nepřisuzovala jakákoliv vina. Královský soud *Judicium Delegatum Vennaticum*⁹⁹ též navrhoval, aby otci Danielovi nebyla přisuzována žádná vina, neboť nevěděl, že muž prodávající maso je pytlákem, později si nákup masa velmi vyčítal, a tak by měl být potrestán pouze pytlák.

Co se týče projednávané účasti pátera Daniela na tomto případu, obviněný Rayttinger vypověděl, že páter maso od něj nejméně dvakrát zakoupil, ačkoli podle něj věděl, že je upytlačené. Toto maso mu poprvé přinesl jedné noci a další den za něj dostal zaplacené; na otázku, zda má ještě nějaké maso donést, dostal odpověď, že ano, tak za 8 nebo 14 dní. Když byl při vyplácení na maso tázán, zda jde o maso kradené, měl odpovědět, že ano.

Páter Daniel ve své výpovědi přiznává, že jisté maso od jednoho neznámého muže zakoupil, podotýká však, že neměl zdání o tom, že jde o maso upytlačené a odmítá jakoukoli spoluúčast na tomto trestném činu. Odmítá také, že by mu obviněný sdělil, že jde o maso kradené, na tento jeho dotaz prý odpověď nedostal.

Opaty a preláty v království českém bylo nakonec rozhodnuto o prominutí přestupku páteru Danielovi. Výpovědi obou, pátera Daniela a Martina Rayttingera, se rozcházejí, neboť Rayttinger tvrdí, že páteru Danielovi řekl, že maso kradené je, a ten ho i přesto od něj koupil. Při nejmilostivějším bohu, neposkvrněné matce boží a všech svatých, přísahal páter Daniel, že při placení masa nevěděl o tom, že je kradené a na jeho otázku, zda nebylo upytlačeno, žádné odpovědi nedostal, s odvoláním se na pravdu boží a milostivou boží pomoc.

Dále také obžalovaný Martin Rayttinger vypověděl, že všechny osoby, jimž okolo roku 1750 maso prodal, museli vědět, že maso bylo upytlačené a že on žádným myslivcem není. Tuto skutečnost, dle jeho výpovědi, páter Daniel i ostatní museli znát. Z výpovědi tedy vyplývá, že o původu upytlačeného masa museli vědět, kromě pátera Daniela, také tamní šafář i jeho žena.

---

⁹⁹ Delegovaný soud pro záležitosti pytláctví

O podílu pátera Daniela na případu spojeném s Rayttingerem by mělo rozhodnout arcibiskupské konsistorium a dominikánský prokurátor skrze svůj úřad.

5. Techniky lovu, pytlácké způsoby a zbraně

Mezi nejstarší vrhací a bodné zbraně patřil bezpochyby oštěp; tím se lovily především velké kusy zvěře. Ještě v 15. - 18. století byly běžné vedle střelných zbraní oštěpy, které byly opatřeny kovovými hroty. Od vrhacího oštěpu rozlišujeme těžší kančí oštěp. Tento oštěp ale nebyl určen k lovu. Když na lovce zaútočilo divoké prase, pokoušel se ho zabodnout do jamky pod krkem.

Pytláci také bývali vybaveni sekerkami a loveckými noži. Tesák byl delší¹⁰⁰ a sloužil k usmrcení raněné zvěře zárazem¹⁰¹ za žebro. Proto se brousil u špičky po obou stranách, zbytek ostří už bylo broušeno jen z jedné strany. Sekáč byl krátký a široký, tudíž to býval těžší nástroj¹⁰². Sloužil k vyseknutí parohů. Zavazák měl krátkou čepel¹⁰³ a sloužil k zárazu srnčí zvěře. Také byl nazýván zarazák.

Od 14. století se vedle tradičního luku začíná uplatňovat také kuše s šipkou¹⁰⁴. Byla těžší, ale přesnější, navíc měla téměř dvojnásobný dostřel. Další její velká výhoda byla v tom, že jí střelec mohl natáhnout a nehybně čekat na zvěř.

Pytláci loví i do různých pastí. Jámy byly všeobecně zakázány, povoleny byly pouze pro vlky a lišky. Pernatá zvěř se chytala do tluček a ok. Zatímco oka se používala už běžně, železa se začala užívat až v raném novověku. Z loveckých sítí se používala tenata, menší tenátka se hodila k odchyту bažantů a koroptví. Pernatá zvěř byla lovena i vlečnou sítí zvanou příkrajník.

Základním nástrojem pytláků ale byly palné zbraně. Ručnic, které používali, máme dva druhy, prvním je brokovnice¹⁰⁵, druhým pak kulovnice¹⁰⁶. Protože se nabíjeli ústím hlavně, nazývají se předovky. Do názvosloví ručnic se promítá uspořádání hlavní, jejich počet a vývrt. Jednohlavňová brokovnice je jednuška, s dvěma hlavními vedle sebe se nazývá dvojka, když měla dvě hlavní nad sebou, byla to kozlice. Kulovnice s dvěma hlavními vedle sebe je dvoják, pokud jsou hlavní nad sebou, mluvíme o kulové kozlici. Pokud má ručnice brokovou a kulovou hlaveň vedle sebe,

---

¹⁰⁰ 40-50 cm

¹⁰¹ Usmrcení ranou za vaz

¹⁰² Čepel kolem 22 cm o šířce do 7 cm

¹⁰³ Do 12 cm

¹⁰⁴ Samostříl

¹⁰⁵ S hladkým vývrtem hlavně

¹⁰⁶ S drážkovanou hlavní

je to obojetnice, jsou-li pod sebou, pak je to kulobroková kozlice. Ručnice se třemi hlavními je troják, pokud jsou dvě brokové hlavně vedle sebe a kulová hlaveň je nad nebo pod nimi. Když jsou ale vedle sebe dvě hlavně kulové a nad nebo pod nimi je jedna hlaveň broková, je to dvojákový troják.

Na konci 15. století se na lov používaly ručnice zapalované doutnákem. Ve druhém desetiletí 16. století byl vynalezen kolečkový zámek, a tím byla zvýšena úroveň ručnic. Zážeh způsobila jiskra vykřesaná pootočením ocelového rýhovaného kolečka, přitisknutého ke křesacímu kameni, pazourku. Po tomto kameni¹⁰⁷ byla ručnice nově pojmenovaná. Koncem 16. století se začaly vyrábět krátké a lehké lovecké pušky v Těšíně, nazvané příznačně Těšínsky. Ty byly určené pro drobnou zvěř a ptáky. Těšínsky byly brokovnice. Zvláště oblíbené byly ručnice, jejichž hlaveň se dala od zbytku odšroubovat, tzv. pytlácky. Hlaveň se zámkem se dala použít jako obyčejná hůl, hlaveň se pak snadno ukryla pod kabátem nebo schovala v přírodě.

V té době vznikaly i puškařské cechy, které mezi sebou slučovaly významné řemeslníky. Například roku 1539 vznikl puškařský cech v Českém Krumlově na panství Rožmberků.

V poslední třetině 17. století kolečkový zámek vystřídal jednodušší, křesadlový zámek, ten dal vzniknout tzv. křesačkám. Pytláci používali zbraně, které získali mnohdy nelegálně. Vhodnou příležitostí k tomu byly třeba vojenské konflikty, po jejich konci se vždy mezi obyvatelstvo dostalo množství poztrácených vojenských zbraní. Ty pak často byly upravovány na krátké pytlácké pušky, aby je bylo možno nenápadně přenášet.¹⁰⁸ Na počátku 19. století se začala vyrábět ručnice se zápalkovým zámkem. Vedle těchto zbraní se začaly vyvíjet zbraně, které k tomu, aby vystřelily, nepotřebovaly střelný prach. Využívaly stlačený vzduch a tak se jim říkalo větrovky. V polovině 19. století byly zakázány, neboť vedle toho, že přibývalo úrazů způsobených

---

¹⁰⁷ Německy der Flint

¹⁰⁸ Například zbraň, která se našla na našem území. Nese nápis Jourjon a značku SE pod třírohou korunkou. v Saint Etienne působila od druhé poloviny 17. století až do napoleonských válek řada francouzských výrobců pušek z rodiny Jourjon, nejpravděpodobnějším výrobcem této pušky je Claude Simon Jourjon (1717 – 1768). Právě na jeho puškách je často vojenská značka SE s korunkou. Na české území se francouzské jednotky dostaly v letech 1741-1742, za první války o dědictví habsburské, Francie bojovala v Čechách ale i v následujících letech. Součástí z této francouzské vojenské pušky, která se našla na českém území, byly uloženy do krátké pažby z měkkého dřeva, ty by žádný profesionální puškař nepoužil. Hlaveň byla zkrácena a tudíž určitě sloužila jako zbraň pytlácká. Nyní je uložena na hradě Bítov. Vladimír DOLÍNEK, Jan ŠACH. *Lovecké zbraně*. Praha 2006, s.64. Obr. 3

větrovkami, převládala obava, že pro jejich nehlučnost by se mohla stát zbraní pytláků. V průběhu 19. století se možnost lovu rozšířila i na majetnější příslušníky městského nebo venkovského lidu, ale stále bylo mnoho těch, pro něž byl dosažitelný pouze lov nelegální. Vedle již zmíněných vojenských zbraní nalezených na bojištích k tomu sloužily i civilní lovecké pušky, pokud se je ovšem podařilo získat. Pytláci si je ale museli upravit, především zkrátit, aby je bylo možno nenápadně přenášet.¹⁰⁹

Vznikaly ovšem i podomácku vyrobené pytlácké zbraně, jejichž zhotovitelé neoplývali zrovna řemeslným nadáním. Zbraně mají primitivní konstrukci a odbyté opracování.¹¹⁰

Pytláci lovili buď samostatně, nebo v malých skupinkách. Jít na čekanou znamenalo ukrýt se někde v lese na příhodném místě nejlépe brzy ráno. Pokud se pytlák šoulal, znamenalo to, že se pohyboval nehlučně lesem, aby se mohl nepozorovaně přiblížit ke zvěři na dostřel. Při slídění pytláci naopak vyhledávali úkryty zvěře za pomoci psa. Při lestném lovu se používalo různých způsobů lsti jako lákání, dráždění, vábení a vnaďení.

Jestliže nebyl čas spárkatou zvěř na místě vyvrhnout, bylo třeba ji vyvětrat¹¹¹. Při vyvrhování se rozděloval vývrh¹¹² na výhoz a drob. Současně se otevíral zámek¹¹³. Zvěř se svázala a odnášela na holi. Často se musela rozrušit přímo v lese, tedy stáhnout jí z kůže a oddělit jednotlivé části zvěřiny. Pytláci neměli zpravidla zájem o trofeje, protože nepotřebovali důkaz svého činu.¹¹⁴

---

¹⁰⁹ Například dvojka Lancaster z konce 19. století byla zkrácena uříznutím obou hlavní a jejich nahrazením hlaviště pažby z krátké pistole. Zbraň je dnes uložena v muzeu lesnictví, myslivosti a rybářství v Hluboké nad Vltavou – Ohradě. Vladimír DOLÍNEK, Jan ŠACH. *Lovecké zbraně*. Praha 2006, s. 122.

¹¹⁰ Například dvě pytlácké zbraně z muzea lesnictví, myslivosti a rybářství v Hluboké nad Vltavou – Ohradě, obě jsou zadovky na jednotné náboje. Jedna má hlaveň pevnou, u druhé jde odšroubovat. Jedna zbraň je bez spouště, místo ní slouží hřebík. Pažby mají z nekvalitního dřeva a u jedné zbraně dokonce i hlaveň pochází pouze z kovové trubky. Vladimír DOLÍNEK, Jan ŠACH. *Lovecké zbraně*. Praha 2006, s. 123. Obr. 4

¹¹¹ Otevřít jí břišní dutinu bez porušení vnitřností

¹¹² Vnitřnosti

¹¹³ Stydká spona spojující pánevní kosti

¹¹⁴ Výjimkou je zřejmě pytlák Martin Rayttinger, který dle malostranských výsledků někdy prodával i paroží.

6. Závěr

Pytláctví je a bylo v Čechách i ve světě poměrně rozšířené a přes veškerou snahu se ho nepodařilo vymýtit. V Českých podmínkách jde o starou lidovou tradici, která má ekonomické a sociální kořeny. Lov některých druhů zvěře náležel panovníkovi nebo šlechtě a obyčejní lidé byli z něho vyloučeni. Lesy ale byly hluboké a zvěřina vždy představovala přilepšení jídelničky nebo hmotné přilepšení. Pravděpodobně z těchto dob pochází staré rčení: „*Krást a pytláčit na panským to není hřích*“. Dopadení pytláci byli ve středověku a v novověku trestáni obvykle pranýřem či oslí jízdou¹¹⁵, v těžších případech vypálením cejchu, nucenými pracemi, v krajním případě i smrtí, hlavně pokud se pytlák bránil se zbraní v ruce.

Zvláště tvrdým postupem bylo proslulé právo na hradě Buchlově v 16. a 17. století, což dokládají tamější smolné knihy, pytláci zde byli většinou věšeni. Z minulosti jsou známy mnohé přestřelky mezi pytláky a lesním personálem, které končili smrtí nebo zmrzačením některého z aktérů. Pytláci se stejně jako psanci, nebo později pašeráci, často stávali opěvovanými hrdiny. Památkou na takové události bývají v lese různé pomníčky a kříže¹¹⁶.

Mezi pytláky na zkoumaném území jsem našla jak ty, kteří lovili zvěř, pouze aby si přilepšili v jejich chudém bytí, a také ty, kteří lovili opakovaně a v krádeži zvěře našli svoje uplatnění a trvalé živobytí. Co se týče trestání pytláků v Jižních Čechách, vypadá to, že nejsou trestáni tak tvrdě, jak by měli být podle zákonů z té doby; tvrdší trest je čekal až při několikrát opakovaném přečinu. Vrcholem je pak případ Martina Rayttingera, který i přesto, že byl usvědčeným opakovaným pytlákem, měl být podle Jindřicha Francka, po té, co se nepodařilo ho odvést k armádě, dokonce propuštěn. Mě se, bohužel, konec jeho procesu nepodařilo dohledat, v jeho složce závěr chybí. Smutný je pak případ Víta Popeláře, možná opravdu nebyl tím pytlákem, možná ano, ale jeho život vzbuzuje lítost, ať již jeho chudoba nebo tragický osud jeho a osud jeho dětí.

---

¹¹⁵ Jedná se o kládu nebo ostře přitesané prkno, jehož průřez byl trojúhelníkový nebo i kosočtvercový. Kláda byla upevněna na podstavci, který připomínal stavební kozu někdy opatřenou kolečky. Byla tak vysoká, aby člověk nemohl dosáhnout na zem.

¹¹⁶ Stammelova smrt nebo Henrichův kříž v Jizerských horách

Mezi pytláky se mi nepodařilo objevit žádné ženy. Většinou také pytláčil někdo, kdo si chtěl pouze přilepšit, ale našla jsem také pár pytláků z řad šlechty, kteří hmotné přilepšení neměli zapotřebí, a spíše se jednalo o touhu po dobrodružství. Tito ale nespádali do zkoumaného místa a času, proto jsem se o nich nezmiňovala.¹¹⁷

Ve své další práci bych se chtěla zaměřit na pytláky z jiných oblastí a porovnat, jestli byly Jižní Čechy v mírném trestání pytláků výjimkou, či zda zákoníky nebyly příliš dodržovány ani v jiných oblastech Českých zemí a přísnější trestání krádeže zvěře, ryb a včelstev bylo spíše vzácné. Ráda bych také dohledala zbytek procesu s Martinem Rayttingerem, ale vzhledem k tomu, že složek soudu pro delegované záležitosti myslivosti, kde se řešilo pytláctví, je v Národním archivu přehršel, tak nevím, zda se podaří konec tohoto procesu dohledat a jestli tam vůbec ještě někde tato složka je.

---

¹¹⁷ Například František Antonín hrabě Špork ulovil bílého jelena nedaleko Sojovic, který patřil císaři Karlu VI., za což dostal pokutu 5000 zlatých.

7. Seznam použité české literatury a pramenů

ARCHIVNÍ PRAMENY

SOA Třeboň, Velkostatek Třeboň; IB 5 BP 17, IB 5 BP 18, IB 5 BP 19

Digiarchiv Třeboň, Soupisy poddaných, matriční knihy

Národní archiv, Judicium Delegatum Venaticum; JV XLIV-263

LITERATURA

ADAMOVÁ, Karolina, ŠOUŠA, Jiří. Pytláctví ve starém českém právu. In: *Myslivecký kalendář*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1988. ISBN 07-096-88.

ADAMOVÁ, Karolina, ŠOUŠA, Jiří. Pytláctví ve starém českém právu. In: *Magazín pro myslivce a rybáře 1991*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990. ISBN 80-209-0143-4.

BERANOVÁ, Magdalena, KUBAČEK, Antonín. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7227-113-4.

BERÁNEK, Vladimír. *Když pláсты tekly medem. Medařská hospodářství, práva, soudnictví, příběhy*. Praha: Ostrov, 2003. ISBN 80-86289-31-1.

BLÁHOVÁ, Marie, HRDINA, Karel. *Kosmova kronika česká*. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-515-4.

BEZDĚK, František. *Hledání kořenů mysliveckých tradic*. Brno: Sursum, 1999. ISBN 80-85799-59-6.

BEZDĚK, František. *Dějiny lovu trochu jinak*. Brno: Sursum, 2000. ISBN 80-85799-72-3.

BRANDEJS, Bedřich. *Zbraně střelné, lovecké, terčovní a obranné*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1062-1.

ČECHURA, Jaroslav. *Kriminalita a každodennost v raném novověku*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0049-5.

CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ. *Dějiny lovů a lovectví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Louny, 1909.

Dějiny Zemí koruny české I. Praha: Paseka, 2003.

Dějiny Zemí koruny české II. Praha: Paseka, 2003.

Dějiny Zlaté koruny – Zlatá Koruna, Plešovice a Rájov v proměnách staletí. České Budějovice: Zlatá koruna, 2013. ISBN 978-80-87082-30-0.

DOLÍNEK, Vladimír, ŠACH, Jan. *Lovecké zbraně.* Praha: Aventinum, 2010. ISBN 80-86858-20-0.

FRANCEK, Jindřich. *Dějiny loupežnictva.* Praha: Rybka Publishers, 2002. ISBN 80-86182-66-5.

FRANCEK, Jindřich. *Lovecká vášeň v proměnách staletí.* Praha: Havran, 2008. ISBN 978-80-86515-88-5.

FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí koruny české – zločinnost a bezprávi.* Praha: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-115-3.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách.* Praha: Rybka Publishers, 2007. ISBN 80-86182-91-6.

HEMELÍK, Tomáš. *Rybářství a právo.* Praha: Orac, 2000. ISBN 80-86199-14-2.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost.* Praha: NLN, 2005. ISBN 80-7106-709-1.

KEBRLE, Josef Cyril. *Dějiny českého včelařství.* Praha, 1922.

KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivost a její tradice.* Praha: Druckvo-Tisk, 2012. ISBN 278-80-87668-00-9.

KOVAŘÍK, Jaromír. *Z dějin mysliveckého písemnictví.* Praha: Druckvo-Tisk, 2011. ISBN 978-80-944417-2-9.

LE GOFF, Jacques. *Středověká imaginace.* Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-074-4.

LETOŠNÍKOVÁ, Ludiše. *Lovecké zbraně v Čechách.* Praha: SZN, 1980.

MALÝ, Karel. *České právo v minulosti.* Praha: Orac, 1995. ISBN 80-85903-01-6.

MATLAS, Pavel. *Shovívavá vrchnost a neukáznění poddaní?* Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0382-3.

NOŽIČKA, Josef. *Přehled vývoje našich lesů.* Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1957.

PETR, Bohuslav, RAMEŠ, Václav, PETR, Jindřich. *Schwarzenberské lovecké bratrstvo.* Praha: Havlíček Brain Team, 2013. ISBN 978-80-87109-32-8.

VERDON, Jean. *Volný čas ve středověku.* Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-543-4.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

[http:// www.Info.suchdol.cz](http://www.Info.suchdol.cz)

<http://seiferos.cz/zajimavosti-o-dravcich,historie-sokolnictvi.html>